

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ[®] КАПІТАЛ

Науково-практичний журнал

6 ' 2002

Журнал засновано у лютому 2002 року
Видається щомісячно

Зміст

Інтелектуальна економіка

Крайнєв П.П. Від інтелекту до капіталу3

Авторське право

Дроб'язко В.С. Про виплату винагороди авторам
аудіовізуальних творів11

Пірати ХХІ століття

Мельников М.В. Аналіз світового досвіду боротьби
з піратством в авторському праві
і суміжних правах16

Захист прав

Кириченко І.А. Експертне дослідження у судових
спорах про порушення прав
інтелектуальної власності24

Погляд науковця

Ревуцький С.Ф. Удосконалення правового
забезпечення інноваційної
діяльності в Україні33

Офіційно

Постійний та змінний склад
Центральної експертно-кваліфікаційної
комісії Міністерства юстиції України39

Список атестованих судових експертів
Міністерства юстиції України з правом
проведення експертиз, пов'язаних з
охороною прав на об'єкти інтелектуальної
власності, працівників НДІ інтелектуальної
власності40

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

*З січня 2003 року науково-практичний журнал **Інтелектуальний капітал** виходитиме один раз на два місяця. Передплату журналу ви зможете здійснити у будь-якому поштовому відділенні України.*

Сподіваємося, що наш журнал стане корисним помічником у вашій справі!

Вартість передплати на 2003 рік					
	Індекс	2 міс/грн	4 міс/грн	6 міс/грн	12 міс/грн
Фізичні особи	23594	4	8,10	11,95	23,40
Юридичні особи	23595	6	12,10	17,95	35,40

**З глибокою повагою
редакційна колегія**

ВІД ІНТЕЛЕКТУ ДО КАПІТАЛУ

П. Крайнів,
заступник директора НДІ інтелектуальної власності

Тенденції створення цінностей свідчать, що найбільш динамічними сферами економіки є ті, що пов'язані з інтенсивною діяльністю у сфері знань і у сфері інтелектуальної власності. Ці тенденції важливі не тільки для майбутнього захисту інтелектуальної власності як стратегічного інструменту мікро- і макро-економіки, але також для характеру і видів інвестицій, що у майбутньому стануть фундаментом національного розвитку.

Ефективність економіки все більшою мірою залежить не від прогресу матеріального виробництва, а від розвитку інтелектуального потенціалу суспільства. Економіка інтелектуальних продуктів стає особливим, пріоритетним сегментом у загальній структурі економіки.

Поняття "інтелектуальна власність" виникло в процесі тривалої (починаючи з XVIII століття) практики юридичного закріплення за певними особами прав на результати інтелектуальної діяльності у сфері науки, виробництва, мистецтва, літератури тощо. У науковій термінології цей термін використовується з 50-х років XX століття.

Інтелектуальну власність зачисляють до особливого виду власності,

яка має віртуальний характер. Саме це значно ускладнює усвідомлення її сутності та визначення.

На думку Л.Б. Гальперіна і В.Н. Михайлова [1], інтелектуальна власність — це умовне поняття, яке використовується для позначення сукупності виключних прав на результати інтелектуальної, насамперед, творчої діяльності, а також прирівняних до них за правовим режимом засобів індивідуалізації юридичних осіб, продукції, робіт і послуг.

Це визначення уточнює відомий український вчений О.А. Підпригора [2], який вважає, що результат інтелектуальної власності має бути втіленим у певну об'єктивну форму і бути здатним до відтворення.

В. Жуков вважає [3], що термін "інтелектуальна власність" у пандектній системі цивільного законодавства будь-якої країни, у тому числі й в Україні, носить умовний характер. Цей термін не є адекватним сутності правового явища — праву власності. У пандектній системі права (наприклад, німецькій) немає місця "праву власності" на "нетілесні" об'єкти як "праву речовому". Загалом, категорія "власність" віддзеркалює історично вже сформовані суспільні відносини присвоєн-

ня, розподілу й розпорядження стосовно матеріальних благ, речей, предметів, котрі є об'єктами власності. При цьому власник може використовувати свою власність на свій розсуд, і ніхто інший не може законним шляхом скористатися цією власністю без його дозволу, згоди. Законодавче врегулювання економічних відносин з приводу власності утворює "право власності", яке авторитетом держави гарантує відповідне присвоєння майна.

Результати досліджень еволюції поняття „інтелектуальна власність”, починаючи із "Статуту про монополії" англійського короля Якова Стюарта (1623 р.), викладені А. Сергеевим [4], пропонують поширену точку зору, яка вважає за можливе використання цього поняття шляхом перерахування конкретних його об'єктів.

У Конвенції, якою засновано Всесвітню організацію інтелектуальної власності (укладена в Стокгольмі 14 липня 1967 р.), у статті 2, viii відзначається, що інтелектуальна власність включає права, які стосуються:

- 1) літературних, художніх і наукових творів;
- 2) виступів виконавців, фонограм і програм ефірного мовлення;
- 3) винаходів у всіх галузях людської діяльності;
- 4) наукових відкриттів;
- 5) промислових зразків;
- 6) товарних знаків, знаків обслуговування і торгових найменувань і позначень;
- 7) припинення недобросовісної конкуренції, а також усі інші права, що стосуються інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній галузях.

Історично узвичаєно, що права на об'єкти, зазначені в п. 1, регулюються авторським правом (копірайт).

Права, згадані в п. 2, називаються "суміжними правами", тобто правами в галузях, суміжних з авторським правом.

Об'єкти інтелектуальної власності (далі ОІВ), згадані в пунктах 3, 5 і 6, прийнято називати об'єктами промислової власності (далі ОПВ).

Поняття "інтелектуальна власність" включає в себе також права на ноу-хау (секрети виробництва), які можуть і не бути результатами творчості, але становлять велику комерційну цінність.

На думку О. Підпригори, до об'єктів правової охорони інтелектуальної власності безпідставно не зараховано відкриття [5]. Деякі фахівці вважають, що відкриття не повинні згадуватися серед ОІВ, посилаючись на те, що жодне національне законодавство і жодний міжнародний договір не дають будь-якого права на власність стосовно наукових відкриттів, що збігається з точкою зору автора.

Спроби ідентифікації понять „інтелектуальна власність” і "промислова власність" через перелік їхніх об'єктів наштовхнулися на стійку тенденцію до постійного розширення та доповнення списку і не дали позитивного результату. В останні роки перелік ОІВ, які набули у світовій практиці реального існування, було значно доповнено і, за оцінками різних фахівців, він налічує близько двохсот одиниць. Тому визначення поняття "інтелектуальна власність", втім, як і "промислова власність", через перелік їхніх об'єктів не призвело до одержання пози-

тивного результату і видається безперспективним.

Як зазначає В. Долга [6], установлене в юридичній практиці визначення через перелік ОІВ для економічного дослідження є недостатнім, адже такий перелік ніколи не може бути вичерпним і з розвитком економіки зростатиме дедалі швидше. Крім того, чинне законодавство зачисляє до інтелектуальної власності лише такі результати інтелектуальної діяльності, на які можна встановити (й захистити їх) виняткові права. За такого підходу значна частина результатів творчої діяльності є юридично не захищеною і не належить до поняття "інтелектуальна власність".

Наступним кроком постала необхідність класифікації ОІВ.

Відомий російський юрист М. Богуславський [7] відзначає, що останнім часом в міжнародному приватному праві об'єкти авторського й патентного права почали об'єднувати в одну спільну групу, яка дістала назву "інтелектуальна власність". Окрім того, вживаються вислови: "право на технічні досягнення", "винахідницьке право", "авторське право", "патентне право".

Соболь С.М. [8] поділив інтелектуальну власність на: об'єкти авторського права та суміжних прав, які містять результати літературної, художньої та наукової діяльності; ОПВ, які містять результати науково-технічної діяльності та засоби індивідуалізації учасників цивільного обігу; нетрадиційні ОІВ.

До останньої категорії зачислено і раціоналізаторські пропозиції, з чим не можна погодитись тому, що раціоналізаторські пропозиції мають відповідати умовам охороноздатності

(новизна, промислова придатність) і за цією ознакою належать до ОПВ.

Розробники проекту Цивільного кодексу України поділили інтелектуальну власність на авторське право і суміжні права, позначення, а об'єкти, на які видаються патенти, подали окремо. З нашої точки зору, їх доцільно об'єднати в одну спільну групу — об'єкти патентного права.

Група російських науковців [9] дійшла висновку, що промислова власність є частиною інтелектуальної власності і безпосередньо належить до науково-технічного творіння людини, що відповідає і нашим уявленням.

Розподіл ОІВ на промислову власність і авторське право, запропонований Фейгельсоном В.М. [10], зараховує до останньої групи і топологію інтегральних мікросхем. Як на нас, зазначений об'єкт має всі ознаки ОПВ за умовами охороноздатності.

Є.А. Богатих і В.І Левченко [11] стверджують: "Наприкінці XVII століття за часів виникнення патентного права панівними є теорія суспільного права і теорія промислової власності... Теорія промислової власності ототожнює право винахідника на продукт його духовного творіння з правом власності на матеріальні речі... Теорія промислової власності зіграла визначну роль у формуванні та розвитку патентного права... Ця теорія дала назву "промислова власність" праву на винаходи, товарні знаки, промислові зразки тощо".

Перелік ОІВ, зафіксований у Конвенції Всесвітньої організації інтелектуальної власності, неодноразово доповнювався (зокрема, за Паризькою Конвенцією з охорони промислової власності) корисними моделями, фірмовими найменуваннями, за-

значеннями походження чи найменуваннями місць походження.

Перелік конкретних видів виняткових прав, що міститься у згаданій Конвенції, має приблизний характер і може бути доповненим. Так, у пункті 3 зазначеної Конвенції вказано, що промислова власність підлягає найширшому розумінню і поширюється не лише на промисловість і торгівлю, а й на галузі сільськогосподарського виробництва і видобувної промисловості та на всі продукти промислового чи природного походження, як, наприклад: вино, зерно, тютюн, фрукти, худоба, мінеральні води, пиво, квіти, борошно тощо.

Ще в одному міжнародному акті — правилах Ради ЄС 2100/94 від 27.07.1994 р. (ст. 1. Права на сорт, що надаються співдружністю) зазначено, що система прав на сорт визначається як єдина і виключна форма прав на промислову власність для сортів рослин.

Зважаючи на відсутність позитивних результатів у спробах багатьох дослідників дати визначення поняттям “інтелектуальна власність” і “промислова власність” через перелік їхніх об’єктів, автор цієї статті спробував вирішити це завдання шляхом дослідження сутнісного змісту вказаних категорій.

Аналіз численних точок зору щодо інтелектуальної власності дає підстави зробити висновок про її подвійну природу.

По-перше, це право, що виникає у творця на досягнутий результат інтелектуальної, творчої діяльності, подібне до права власності, яке надається стосовно особи, працею якої створено матеріальну річ. Право на результат творчої діяльності за-

безпечує його власнику виняткову можливість розпоряджатися цим результатом на свій розсуд з усуненням третіх осіб від втручання у виняткову сферу правоволодіння. Воно може передаватися іншим особам за дозволом на його використання (ліцензією) і за цілою низкою ознак належить до майнових прав, подібних до права майнової власності.

По-друге, паралельно з економічним привласненням результатів інтелектуальної праці існують відносини духовного привласнення, які мають юридичне втілення у праві авторства. Автор володіє сукупністю особистих немайнових (моральних) прав, які не можуть відчужуватися від власника з огляду на саму природу їхнього походження.

Термін “промислова власність” — досить умовний і використовується щодо винаходів, корисних моделей, промислових зразків, знаків для товарів і послуг, фірмових найменувань, географічних зазначень походження товарів, раціоналізаторських пропозицій, які на відміну від результатів матеріального виробництва втілені в описах, розрахунках, кресленнях, послугах тощо і можуть бути тиражованими та переданими в промислове виробництво.

“Промислова власність” у сучасному розумінні для фахівців, обізнаних щодо сфери інтелектуальної власності, — це складова інтелектуальної власності, що стосується творінь людського розуму. Цей самий термін “промислова власність” застосовується для позначення рухомої й нерухомої матеріальної власності, яка використовується в процесі промислового виробництва (будівель, споруд, обладнання тощо). За

таких умов фахівці й науковці різних галузей, різних спеціальностей мають різне осмислення поняття "промислова власність", що призводить до непорозуміння й плутанини.

На думку автора, оскільки все, що належить промисловості, можна називати промисловою власністю або власністю промисловості, власність, утворена інтелектуальною діяльністю, що відтворюється в промисловому виробництві, мабуть, повинна мати більш коректну назву, наприклад, „промислова інтелектуальна власність”, але термін „промислова власність”, втім, як і термін „інтелектуальна власність”, широко застосовуються поза рамками закону не лише в побуті, а й у літературі. Вони стислі й зручні у використанні.

З огляду на це можна дати наступне визначення промислової власності — *це умовне поняття результату творчої діяльності людського розуму, втіленого на матеріальних носіях, відповідає законодавчо визначеним умовам охороноздатності і використовується для позначення виключних прав.*

Це визначення принципово вирізняється тим, що його, з одного боку, не може бути застосовано до поняття "інтелектуальна власність", а з іншого, воно відповідає сутності поняття „промислова власність”, оскільки до об'єктів авторського права, суміжних прав, ноу-хау, недобросовісної конкуренції не застосовуються умови охороноздатності. Інші критерії цього визначення свідчать про те, що промислова власність і справді є частиною інтелектуальної власності.

Застосований підхід (через розкриття сутнісного змісту ОІВ) дає

зможу надати згаданому вище визначенню усталеного характеру і застосувати його до широкого кола об'єктів, в тому числі і тих, що з'являються згодом.

І, нарешті, перевагою такого підходу є можливість об'єктивно виокремити промислову власність у складі інтелектуальної власності. Крім того, такий підхід дає підстави науково обґрунтувати класифікацію ОІВ, які визначено нормативно-правовими актами України (див. сторінку 2 кольорової вкладки).

Щодо ноу-хау, то насправді воно має значно ширше застосування, ніж у промисловій власності та авторському праві й суміжних правах. У міжнародній практиці ноу-хау трактується як конфіденційна, науково-технічна, комерційна, ділова та інша інформація, а також виробничі навички та досвід їх використання.

Таким чином, нематеріальні активи, утворені інтелектуальною власністю, структурно містять три основні складові, які, у свою чергу, утворюють діалектичну сукупність, а саме:

- інтелект;
- інтелектуальний продукт — результат розумової, інтелектуальної праці;
- інтелектуальна власність — об'єкти авторського права і суміжних прав, ОПВ, об'єкти ноу-хау та захист від недобросовісної конкуренції.

Графічним зображенням викладеного може бути коло, у центрі якого міститься одна з найважливіших складових — інтелект (див. сторінку 3 кольорової вкладки). Від центру до зовнішніх меж кола він транс-

формується, набуваючи нових форм (шарів), що по черзі змінюють одну аж до кінцевого результату — нематеріального активу, який утворено інтелектуальною власністю, і виступає на ринку інтелектуального капіталу як сектор інтелектуальної власності [13].

Попервах інтелект втілюється на матеріальному носії і набирає нової якості — інтелектуального продукту. Поняття "інтелектуальний продукт", хоча і має розлоге використання в літературі, однак досі не дістало одностайного формулювання. Використовуючи уявлення відомого польського вченого-логіка Т. Катабринського [12], який є засновником наукового напрямку праксеології, та коментарі тлумачних словників, можна дати таке визначення інтелектуального продукту — *це продукт творчих розумових зусиль, що має змістовне значення для певного інтелектуально підготовленого кола осіб, втілений на матеріальному носії*.

Простежимо його шлях від створення до виведення на ринок інтелектуального капіталу.

Через об'єкти промислової власності

У процесі народження і перетворення на ОПВ інтелектуальний продукт насамперед проходить процедуру експертизи. На цій стадії визначаються умови охороноздатності, які для кожного ОПВ мають свої відмінності. Наприклад, для винаходів, на які видаються патенти з терміном дії двадцять років, — це новизна, промислова придатність і винахідницький рівень.

На другому етапі, після процедури експертизи, відбувається юри-

дичне закріплення прав власності за автором продукту творчої розумової праці і видача відповідного охоронного документа, тобто набуття прав, а інтелектуальний продукт набирає нової якості — ОПВ. Винятком є географічні позначення, що, на нашу думку, не є розумовою діяльністю особи, яка подає заявку на експертизу, а віддзеркалює вже наявний інтелектуальний продукт — назву географічної місцевості, звідки вони походять. Наприклад, "Петриківський розпис", води "Миргородська", "Трускавецька" тощо. На жаль, ця інституція ще не діє в Україні (немає зареєстрованих об'єктів) тому, що не розроблено механізму, який давав би можливість реалізувати положення Закону України "Про охорону прав на зазначення походження товарів".

Через інші об'єкти інтелектуальної власності

Інший шлях перетворення на нематеріальні активи проходять об'єкти авторського права і суміжних прав та об'єкти ноу-хау. Вони не мають умов охороноздатності і як наслідок не потребують експертизи, а перетворюються у відповідні об'єкти після набуття прав. Ноу-хау, наприклад, набуває таких прав після укладання ліцензійного договору.

Щодо об'єктів авторського права і суміжних прав, то вони набувають законності з моменту їх оприлюднення, тобто після втілення на матеріальному носії, а їх реєстрація та видача охоронного документа (свідоцтва) — формальна процедура за бажанням автора.

І нарешті, останній об'єкт інтелектуальної власності — захист від

недобросовісної конкуренції. Він є особливим ОІВ, природа і сутність якого потребують окремого розгляду.

Сукупність чотирьох груп розглянутих об'єктів і становить інтелектуальну власність. Наступним етапом є вартісна оцінка прав, що виводить їх на новий якісний рівень — нематеріальних активів, які беруться на балансовий облік підприємства. У результаті останньої акції віртуальний за своєю природою продукт стає об'єктом оподаткування, а його власник прирівнюється в правах до власника нерухомого майна і користується всіма правами та перевагами, які випливають із цього.

Наш рисунок цікавий ще й тим, що, по-перше, схематичне зображення процесів, які проходить інтелектуальний продукт від народження до виведення його на ринок інтелектуального капіталу (в сектор інтелектуальної власності), дає можливість для кожного конкретного об'єкта щомоментно простежувати шлях якісних змін і встановлювати не лише, в якому становищі він перебуває, а й визначати шляхи і необхідні заходи для досягнення мети.

По-друге, ступінь якісних перетворень вказує на формування функ-

цій системи управління, яка впродовж цілого шляху ОІВ здійснювала б регулювання й підтримку в набутті, захисті прав і одержанні економічного результату від впровадження ОІВ у господарський обіг.

По-третє, можна обґрунтувати висновок, що інтелектуальну власність доцільно розглядати як триаду джерел походження — "інтелект — інтелектуальний продукт — об'єкт інтелектуальної власності". Останній елемент триади може бути перетворено на нематеріальний актив.

Завдяки проведеному дослідженню природи інтелектуальної власності, її сутнісної характеристики ми дістаємо можливість поглибити уявлення про характерні риси інтелектуальної власності, а також взаємозв'язки, що виникають на різних етапах просування її на ринок. Це дає змогу обґрунтувати концептуальні засади щодо управління інтелектуальною, зокрема, промисловою власністю, які ми розглянемо в наступному номері журналу. ♦

Література:

1. Гальперин Л.Б., Михайлова Л.А. *Интеллектуальная собственность: сущность и правовая природа* // Советское государство и право. — 1991. — №12. — С. 10—13.
2. Підпригора О.А., Підпригора О.О. *Право інтелектуальної власності України: Навч. посібник для студентів юрид. вузів і фак. ун-тів.* — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 336 с.
3. Жуков В. *Ринок інтелектуальної власності і новий цивільний кодекс України* // Інтелектуальна власність. — 2000. — №3. — С. 43—45.

4. Сергеев А.П. *Право интеллектуальной собственности в Российской Федерации.* — М.: "Теис", 1996. — 704 с.
5. Підпригора О. *Проблеми системи законодавства України про інтелектуальну власність // Інтелектуальна власність.* — 2000. — №3. — С. 3—14.
6. Долга В.О. *Інтелектуальна власність: економічний захист та форми реалізації: Автореф. дис. к. е. наук: 08.01.01. / Хар. держ. у-т. Харків, 1996.* — 18 с.
7. Богуславский М.М. *Международное частное право.* — М.: 1994. — С. 258—259.
8. *Економіка підприємства: Підручник / За заг. ред. С.Ф. Покропивного.* — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2000. — 528 с.
9. Белов В.В., Виталиев Г.В., Денисов Г.М. *Интеллектуальная собственность. Законодательство и практика применения.* — М., 1977. — С. 11.
10. Фейгельсон В.М. *Интеллектуальная собственность, недобросовестная конкуренция и ноу-хау.* — Изд. 2-е доп. — М.: ИНИЦ Роспатента, 1999. — 113 с.
11. Богатых Е.А., Левченко В.И. *Патентное право капиталистических и развивающихся государств.* — М., 1978. — С. 13—14.
12. Катабринский Т. *Трактат о хорошей работе: Пер. с польск. / Под ред. Г.Х. Попова.* — М.: Экономика, 1975.— 420 с.
13. *Интеллектуальный капитал /Пер. с англ. под ред. Л.Н. Ковалик.* — Питер, 2001. — 288 с.

Повідомлення

Шановні читачі та користувачі мережі Інтернет!

Усю необхідну інформацію про наш журнал (архів попередніх випусків, анонси наступних номерів) ви зможете знайти на сайті Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності www.ndiiv.org.ua.

Також на сайті до вашої уваги представлено всю необхідну та корисну інформацію щодо сфери інтелектуальної власності в Україні, Росії та в інших країнах світу. Ви знайдете закони, документи, публікації, новини, поради фахівців, відомості про конференції та семінари, літературу, інтернет-посилання і все те, що необхідно для фахівців, студентів і всіх зацікавлених проблемами інтелектуальної власності.

ПРО ВИПЛАТУ ВИНАГОРОДИ АВТОРАМ АУДІОВІЗУАЛЬНИХ ТВОРІВ

В. Дроб'язко,
*завідувач відділу авторського права і суміжних прав
НДІ інтелектуальної власності, кандидат філологічних
наук*

Питання виплати винагороди авторам аудіовізуальних творів, створених до набрання чинності Закону України "Про авторське право і суміжні права", зумовлено особливостями розвитку авторського права на кінематографічні (аудіовізуальні) твори на території колишнього Союзу РСР.

Так, відповідно до статті 483 Цивільного кодексу Української РСР 1963 року, авторське право на кінофільм або телевізійний фільм належало підприємству, яке здійснило його зйомку, а відповідно до статті 436, авторське право організації діяло безстроково [1].

Ситуація докорінно змінилася з прийняттям Закону України "Про авторське право і суміжні права", який набув чинності 23 лютого 1994 року. Стаття 21 Закону, присвячена авторському праву на аудіовізуальний твір, містила наступні положення:

"1. Авторами аудіовізуального твору вважаються автори сценаріїв, діалогів, музичних творів, спеціально створених для даного аудіовізуального твору, режисери-постановники, художники-постановники, оператори тощо, якщо інше не зазначено в договорі з організацією, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, або в договорі з продюсером.

2. Якщо інше не встановлено у договорі, автори, які зробили внесок або зобов'язалися зробити внесок у створення аудіовізуального твору і передати майнові права організації, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи продюсеру, не мають права заперечувати проти відтворення, розповсюдження, публічного сповіщення і виконання, передачі в ефір і по проводах для загального відома або будь-якого іншого публічного сповіщення твору, а також субтитрування і дублювання його тексту, крім права на публічне сповіщення музичних творів, включених до аудіовізуального твору.

3. Автори, твори яких увійшли як складова частина до аудіовізуального твору (як тих, що існували раніше, так і створених у процесі роботи над аудіовізуальним твором), зберігають авторське право кожний на свій твір і можуть самостійно використовувати його незалежно від аудіовізуального твору в цілому, якщо договором з організацією, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи з продюсером не передбачено інше." [2]

Авторське право на аудіовізуальний твір стало обмеженим у часі. Відповідно до статті 24 Закону, охорона, що надавалася цим Законом,

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

діяла протягом усього життя автора і 50 років після його смерті. Аудіовізуальний твір переважно створюється у співавторстві. Відповідно до пункту 3 зазначеної статті Закону, термін охорони творів діяв протягом усього життя і 50 років після смерті останнього співавтора [3].

У новій редакції Закону України "Про авторське право і суміжні права" від 11 липня 2001 року до статті 17, присвяченої авторському праву на аудіовізуальний твір, внесено певні зміни і доповнення, але збережено основні положення Закону 1993 року:

"1. Авторами аудіовізуального твору є:

- а) режисер-постановник;
- б) автор сценарію і(або) текстів, діалогів;
- в) автор спеціально створеного для аудіовізуального твору музичного твору з текстом або без нього;
- г) художник-постановник;
- д) оператор-постановник.

Одна й та сама особа може суміщати дві або більше з наведених у цій частині авторських функцій.

2. Якщо інше не передбачено у договорі про створення аудіовізуального твору, автори, які зробили внесок або зобов'язалися зробити внесок у створення аудіовізуального твору і передали майнові права організації, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи продюсеру аудіовізуального твору, не мають права заперечувати проти виконання цього твору, його відтворення, розповсюдження, публічного показу, публічної демонстрації, публічного сповіщення, а також субтитрування і дублювання його тексту, крім права на окреме публічне виконання музичних творів, включених до аудіовізуального твору. За опри-

люднення і кожне публічне виконання, показ, демонстрацію чи сповіщення аудіовізуального твору, його здавання у майновий найм і(або) комерційний прокат його примірників за всіма авторами аудіовізуального твору зберігається право на справедливу винагороду, що розподіляється і виплачується організаціями колективного управління або іншим способом.

3. Автори, твори яких увійшли як складова частина до аудіовізуального твору (як тих, що існували раніше, так і створених у процесі роботи над аудіовізуальним твором), зберігають авторське право кожний на свій твір і можуть самостійно використовувати його незалежно від аудіовізуального твору в цілому, якщо договором з організацією, що здійснює виробництво аудіовізуального твору, чи з продюсером аудіовізуального твору не передбачено інше" [4].

Відповідно до статті 28 нової редакції Закону, авторське право діє протягом усього життя автора і 70 років після його смерті, а на твори, створені у співавторстві, — протягом життя співавторів і 70 років після смерті останнього співавтора [5].

Після набрання чинності Закону України "Про авторське право і суміжні права" було внесено відповідні зміни до Цивільного кодексу Української РСР 1963 року. Законом України від 4 лютого 1994 р. за № 3942—XII статтю 472 Кодексу викладено в наступній редакції:

"Стаття 472

Законодавство України про авторське право і суміжні права

Законодавством України охороняються особисті (немайнові) і майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням

творів науки, літератури і мистецтва (авторське право), і права виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення (суміжні права).

Відносини, що складаються у зв'язку із створенням і використанням об'єктів авторського права і суміжних прав, регулюються Законом України "Про авторське право і суміжні права" та іншими законодавчими актами України."

А статті 473 — 513 Цивільного кодексу Української РСР 1963 р. вилучено [6].

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 23 грудня 1993 р. за № 3793—XII "Про порядок введення в дію Закону України "Про авторське право і суміжні права", встановлено, що Закон України "Про авторське право і суміжні права" застосовується до правовідносин, які виникли після введення його в дію [7]. Це ж положення увійшло до Прикінцевих положень нової редакції Закону [8].

Виклавши детально еволюцію національного законодавства про авторсько-правову охорону аудіовізуальних творів, не можна дати однозначної відповіді на питання, яке становить назву статті.

Дійсно, кому нині належать авторські права на українські фільми, створені до набрання чинності Закону України "Про авторське право і суміжні права", тобто до 23 лютого 1994 року — кіностудії? Авторам фільмів? А може, зазначені фільми стали суспільним надбанням? Якщо ж вони охороняються, то яким є термін їх охорони: безстроковим? 50 років після смерті останнього співавтора? 70 років після смерті останнього співавтора?

Практично авторське право на вітчизняні фільми, створені до 23

лютого 1994 року, належать кіностудіям, які здійснили їхню зйомку. Так, Одеська кіностудія 1994 року одержала прибуток за відступлення прав на демонстрацію фільмів власного виробництва минулих років у розмірі 243 млн.крб. [9].

Виникає питання: яким є термін дії цього права кіностудій? Адже не може нині авторське право на фільми належати їм безстроково.

Для вирішення цього питання доцільно скористатися досвідом Росії. Так, у Постанові Верховної Ради Російської Федерації від 9 липня 1993 р. "Про порядок набрання чинності Закону Російської Федерації "Про авторське право і суміжні права" визначено:

"4. Авторське право юридичних осіб, що виникло до набрання чинності зазначеного Закону, припиняється по закінченні 50 років від моменту правомірного оприлюднення твору або створення твору, якщо він не був оприлюднений." [10].

Що ж дає підстави для виплати винагороди авторам кінематографічних творів, створених до набрання чинності Закону України "Про авторське право і суміжні права"?

По-перше, будь-який автор чи його спадкоємець або інший правонаступник у межах терміну дії авторського права має право одержати авторську винагороду за використання будь-якого його твору, навіть тих, що створені до введення в дію Закону України "Про авторське право і суміжні права". Чому ж цієї можливості мають бути позбавлені автори аудіовізуальних творів або їхні спадкоємці чи інші правонаступники?

По-друге, не маючи права на одержання винагороди за використання створених ними аудіовізуальних

АВТОРСЬКЕ ПРАВО

творів у своїй країні, автори не можуть претендувати на одержання винагороди за використання створених ними аудіовізуальних творів у інших країнах.

По-третє, справедливо вирішити це питання нас спонукають міжнародні організації, сусідні країни.

Ще 10 грудня 1994 року на скликаній в Будапешті під егідою FERA (Європейської федерації режисерів аудіовізуальних творів) конференції представників режисерів, сценаристів, інших авторів аудіовізуальної продукції держав Центральної і Східної Європи (ЦСЄ) та Співдружності Незалежних Держав (СНД), а також потенційних інвесторів аудіовізуального виробництва країн Західної Європи було прийнято звернення до урядів країн ЦСЄ і СНД, в якому висловлено прохання забезпечити захист аудіовізуальних творів, створених за режиму комуністичних законодавств, такою ж мірою, як і творів, створених після прийняття нового авторсько-правового законодавства, а також виплату винагороди авторам зазначених творів [11].

На підтримку звернення міжнародної конференції генеральний секретар Міжнародної асоціації авторів аудіовізуальних творів Жоао Корреа звернувся з листами до відповідних урядових структур країн ЦСЄ та СНД [12].

Усе це дало позитивні результати. Нині збір коштів за використання аудіовізуальних творів, створених до прийняття нових законів про авторське право, передбачено в Болгарії, Росії та інших країнах ЦСЄ та СНД.

Наприклад, у Болгарії зібрані кошти розподіляються таким чином: авторам — 60%, фонду творчості — 25%, студії — 15% [13].

Постановою Уряду Російської Федерації від 29 травня 1998 р. за № 524 "Про мінімальні ставки винагороди авторам кінематографічних творів, виробництво (зйомку) яких здійснено до 3 серпня 1992 р." затверджено мінімальні ставки винагороди авторам зазначених кінематографічних творів за їх використання шляхом передачі в ефір і сповіщення по кабелю, відтворення (тиражування) на всіх видах матеріальних носіїв і розповсюдження (продажу, здавання в прокат), а також шляхом їх публічного показу. Збір зазначеної винагороди здійснюється власником авторських прав або організаціями, що управляють правами авторів на колективній основі, в межах повноважень, переданих цим організаціям власниками авторських прав, якщо інше не визначено договором. Мінімальна ставка винагороди встановлюється у відсотках від доходу, одержаного правопласником кінематографічного твору за кожний вид використання. Виплату винагороди передбачено за чотири види творів: художні фільми, музичні фільми, мультиплікаційні фільми, документальні або науково-популярні фільми. Так, за використання художнього фільму винагорода виплачується авторам у таких відсотках: автору сценарію — 5,5; режисеру-постановнику — 5,5; автору музичного твору, спеціально створеного для цього фільму, — 3,5; головному оператору — 3,5; художнику-постановнику (головному художнику) — 2,5; авторам інших творів, що увійшли складовою частиною до фільму, — 0,5.

В Україні теж було розроблено проект відповідної Постанови Кабінету Міністрів України, який так і залишився проектом. Натомість пе-

редано на розгляд Верховної Ради України проект Закону "Про внесення змін до Закону України "Про кінематографію", в якому пропонується частину другу статті 16 Закону України "Про кінематографію" викласти в наступній редакції: "Майнові права автора на фільм, права власності на вихідні матеріали фільму та фільмокопії, створені за кошти державного бюджету, незалежно від часу створення і місцезнаходження (підкреслення наше — В.Д.) нале-

жать державі в особі центрального органу виконавчої влади у галузі кінематографії" [14]. Одну юридичну особу (кіностудія) пропонується замінити іншою юридичною особою ("державна в особі центрального органу виконавчої влади у галузі кінематографії"), а про виплату винагороди авторам фільмів немає навіть згадки. ♦

Література:

1. Авторське право: Зб. офіц. матеріалів. - К.: Політвидав України, 1981. — С.20,24.
2. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. — Т.2: Авторське право і суміжні права. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 1999. — С.194—195.
3. Там же, С.195—196.
4. Закон України "Про авторське право і суміжні права": Офіц. видання. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2002 р. — С.22—23.
5. Там же, С.29.
6. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. — Т.1: Право інтелектуальної власності. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 1999. — С.118.
7. Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика. — Т.2: Право інтелектуальної власності. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 1999. — С.205.
8. Закон України "Про внесення змін до Закону України Про авторське право і суміжні права": від 11.07.01 ВВР, 2001р. № 43..
9. Кіновиробництво в Україні: 90-ті роки: Зб. наукових праць. — КДІТМ, 1996. — С.44.
10. Авторське право: Нормативные акты. Национальное законодательство и международные конвенции. — М.: Элит-Клуб; Юрид. книга, 1998. — С.40.
11. Резолюції, прийняті на конференції в Будапешті, вміщено у виданні: Авторське право і суміжні права. Європейський досвід: У 2-х книгах. — Книга 1. — К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2001. — С.326-327.
12. У автора статті зберігається копія листа Ж. Корреа до Держкіно РФ від 15 листопада 1995 р.
13. Матеріал Програми ТАСІС "Інтелектуальна власність": "Глава І. Общє положєния". — С.16.
14. Сектор реєстрації проектів Верховної Ради України, № 1142 від 03.06.2002.

АНАЛІЗ СВІТОВОГО ДОСВІДУ БОРотьБИ З ПІРАТСТВОМ В АВТОРСЬКОМУ ПРАВІ І СУМІЖНИХ ПРАВАХ

М. Мельников,

*молодший науковий співробітник НДІ інтелектуальної
власності*

Розвиток тієї чи іншої держави значною мірою залежить від творчості її населення. Сприяння творчості є неодмінною передумовою прогресу. Однією з умов ефективного розвитку творчості населення є захист прав на продукт цієї діяльності. Правова система і здійснює цей захист, хоча вона, у свою чергу, досить розгалужена.

Складову частину цивільного права, що захищає право власності на результати творчої діяльності, прийнято називати правом інтелектуальної власності, яке складається з права промислової власності, авторського права і суміжних прав.

Основна мета охорони авторського права і суміжних прав у державі — сприяння збагаченню і поширенню національної культурної спадщини.

Досвід засвідчує, що рівень національної культурної спадщини прямо залежить від рівня охорони прав авторів творів літератури, науки і мистецтва. Що більшою є кількість цих творів, то вищим є престиж країни, вищою є зайнятість у наукових дослідженнях, книговидавничій діяльності, індустрії звукозапису і розваг. У кінцевому підсумку, всебічне заохочення до творчості є однією з ос-

новних передумов соціального, економічного і культурного прогресу країни [1].

Для досягнення цього держава повинна забезпечити високий рівень охорони авторського права і суміжних прав. Коли підвищується цей рівень, то збільшується стимул авторів для своєї творчості. Держава захищає права авторів, веде боротьбу зі злочинами у сфері інтелектуальної власності, які мають сталу назву "піратство".

Сьогодні, на жаль, Україна не є відомою як прогресивна держава щодо захисту авторського права і суміжних прав. Про це свідчить той факт, що Україну зачислено до "Списку 301" США — переліку держав, де рівень інтелектуального піратства досить високий.

Проблемою піратства займалися головним чином такі ділянки юридичної науки, як кримінальне та міжнародне публічне право. Проте ставлення юриспруденції до проблеми піратства з часом зазнавало змін.

У міжнародному публічному праві термін "піратство" вперше офіційно почали застосовувати у міжнародній конвенції 1956 р. "Про свободу мореплавства" [2]. Він трактується як будь-які неправомірні ак-

ти насильства, затримання або грабунку, скоєні у приватних інтересах... Популярність цього терміна полягає у його здатності викликати спогади. Синонім озброєного пограбування, крадіжки стосовно окремої жертви чи громади піратами, які за минулих часів скородили моря та океани з метою присвоєння чужих статків і продуктів.

У нашому розумінні піратство — спосіб існування за рахунок творчості інших людей.

Не дивно, що згаданий термін знайшов своє застосування у сфері інтелектуальної власності: з одного боку — у промисловій власності, а з іншого — у авторському праві і суміжних правах. Надалі його було закріплено в Рекомендації R95 "Щодо заходів проти звукового та аудіовізуального піратства", ухваленій Комітетом міністрів Європейської Ради [3].

Насправді термін "піратство" є синонімом терміна "контрафакція". Останній вибрано в рамках переговорів Світової організації торгівлі (далі — СОТ) за угодою ТРІПС для визначення будь-якого порушення прав інтелектуальної власності. Контрафакція — це також крадіжка і недобросовісна конкуренція.

Відповідно до законодавства України, "контрафактний примірник твору, фонограми, відеограми — примірник твору, фонограми чи відеограми, відтворений, опублікований і (або) розповсюджуваний з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірник захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав,

зокрема, з країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися"[4].

З іншого боку, "піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав — опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення." [4]

Проблема протидії злочинам, що пов'язані з посяганнями на права інтелектуальної власності, є досить актуальною. Розповсюдження контрафактної продукції можна порівняти з наркобізнесом та контрабандою зброї. У цілому світі майже кожен третій виготовлений носій звукозапису є контрафактним. Якщо у США, Німеччині, Франції, за офіційними даними, кількість проданої піратської аудіопродукції становить близько 10%, то в країнах СНД цей показник перевищує 70%.

Проголошений Україною, за Указом Президента України "Про додаткові заходи щодо прискорення вступу України до Світової організації торгівлі", курс на інтеграцію до Європейського Союзу і вступ до СОТ потребує забезпечення захисту прав на об'єкти авторського права і суміжних прав на рівні, який існує в цих економічно розвинених країнах [5].

Законодавство України щодо правових відносин у сфері авторського права і суміжних прав досить розгалужене, охоплює майже всі відомі на цей час об'єкти авторського права і суміжних прав. Це, щонаймен-

ПІРАТИ XXI СТОЛІТТЯ

ше, 5 кодексів, 4 закони і 80 інших нормативних актів.

Окрім зазначених національних актів, є ще 10 міжнародних договорів, норми яких є частиною національного законодавства. Чинними є також низка двосторонніх угод між Україною та іншими державами, які містять положення щодо охорони прав на об'єкти авторського права і суміжних прав.

Незважаючи на таку кількість прийнятих нормативних актів, визначився масовий характер порушень авторського права і суміжних прав. Підкреслимо поки що дві головні причини, які призводять до зростання правопорушень: велика прибутковість піратської діяльності та відносно незначна міра покарання за відповідний злочин.

Між іншим, найбільш суттєвим і тривожним фактором злочинного порушення авторського права і суміжних прав є не лише кримінологічні аспекти факту зростання піратства, а й суспільна небезпека цього виду протиправної діяльності.

Прийняття нормативних актів — лише частина вкрай необхідного процесу становлення системи протидії піратству. Треба здійснити також додаткову низку заходів для приведення правової системи в дію:

- сенсibilізувати, підвищувати чутливість громадської думки;
- оперативно узгоджувати акції між службами протидії;
- підтримувати будь-яку ініціативу, здатну поліпшити рух інформації;
- централізувати інформацію та її розповсюдження;
- розширювати міжнародне співробітництво.

Зазначені заходи не тільки здатні зупинити подальше зростання піратства в країні, а й мають можливість сприяти подальшому розвитку охорони авторського права і суміжних прав в Україні.

Сенсibilізація стосується насамперед державного ланцюжка правоохоронних органів від міліції до прокуратури та судів, необхідного для констатації, кваліфікації та представлення правопорушень в галузі авторського права і суміжних прав судовим органам [3]. Усі ці заходи варто застосовувати не лише в Україні. Вони будуть ефективними у всіх країнах з високим рівнем піратства.

Проблема піратства гостро постає і в Росії. Ситуація така, що Росія на сьогодні є однією з неблагополучних країн щодо охорони об'єктів інтелектуальної власності: обіг незаконно вироблених і розповсюджених інформаційних носіїв становить від 70-80% ринку носіїв з музичними і аудіовізуальними творами та до 90% ринку комп'ютерних програм. За приблизними підрахунками, щорічний "тіньовий" обіг у цьому секторі становить понад 30 млрд. руб. Практично з усієї цієї суми не сплачено податків. Цей велетенський обіг зовсім не контролюється державою.

Навести порядок у справі боротьби з піратством можна, використовуючи також механізм ліцензування діяльності з відтворення і розповсюдження аудіовізуальної продукції. Можна припустити при цьому, що система ліцензування даної галузі буде, ймовірно, тимчасовим заходом, що діє доти, доки не запрацює оновлене кримінальне, адміністративне та цивільне законодавство. Без

державного контролю за таким фінансово містким сегментом ринку, як відтворення та розповсюдження аудіовізуальних творів, фонограм, а фактично — будь-яких інформаційних носіїв, покласти край піратству не є можливим [6].

Слід зазначити, що немає жодної сфери діяльності, де б 80-90% грошового і товарного обігу були не підконтрольними державі і не брали участі у створенні доходної частини бюджету країни у вигляді податків.

Як відомо, одним з важливих економічних і зовнішньополітичних пріоритетів України є інтеграція у світову економіку. Рішучим кроком у цьому напрямі має стати вступ України до СОТ. Однією із суттєвих вимог входження до СОТ, вкупі з лібералізацією і зменшенням втручання держави в економіку, є наведення порядку у сфері обігу об'єктів інтелектуальної власності [6].

Є кілька важливих висновків, що їх можна зробити, вивчаючи досвід інших країн, які боролися зі схожими проблемами. Країни, котрі мали проблеми з піратством оптичних носіїв інформації, переконалися, що ефективним механізмом боротьби з цим злом є режим ліцензування, який особливо ефективний в країнах, де цивільні та кримінальні правові процедури не можуть адекватно захистити інтелектуальну власність (наприклад, Болгарія). Легітимні виробники та дистриб'ютори компакт-дисків в Україні також підтримують ідею створення внутрішньої системи ліцензування [7].

Для того, аби будь-який уряд переміг у боротьбі з порушеннями авторського права, необхідно, щоб гро-

мадяни усвідомили, що уряд не буде потурати цим порушенням. У тих країнах, де подібні заходи підкріплювалися ефективними каральними санкціями, порушення авторського права ставилися під контроль без значних політичних акцій та великих ресурсних витрат. Але доки буде втілено в життя це політичне зобов'язання, уряд, на жаль, втратить час і ресурси на заходи, які не виправдовують себе на практиці. Аналогічний досвід багатьох країн саме про це і свідчить.

З досвіду членів Міжнародної Асоціації Інтелектуальної Власності, які провадять свою діяльність у понад 80 країнах світу, випливає, яких необхідно вжити заходів для ефективної системи кримінального переслідування, незалежно від типу твору, на який поширюється авторське право:

- країна має впроваджувати закони та застосовувати потужні упереджувальні каральні санкції у разі комерційного порушення авторського права;
- адміністративна влада має володіти законними повноваженнями і правом здійснювати секретні рейди без попередження порушника;
- влада має володіти правами і засобами конфісковувати всю піратську продукцію, обладнання, використане для виробництва цієї продукції, а також документацію як докази злочину;
- суд повинен накладати попередню судову заборону та судову заборону, дійсну до кінця судового процесу, підкріплені суворими покараннями за їх порушення;
- збирання доказів щодо наявнос-

ПІРАТИ ХХІ СТОЛІТТЯ

ті авторського права та володіння авторським правом не повинні затягуватись, а судовий розгляд має провадитись оперативно;

- суд повинен мати можливість конфісковувати та знищувати товари, вироблені з порушенням авторського права, або передавати їх власнику авторського права, аби ці товари не могли потрапити на ринок.

Очевидно, що каральні санкції, застосовувані до порушників авторського права, стримують порушників і поліпшують конкурентність ринку. Уряди країн, які вжили зазначених заходів, змогли взяти під контроль порушення авторського права у своїх державах.

Так, наприклад, Тайвань був однією з країн високого рівня піратства. Поправки до закону про авторське право 1985 р. посилили каральні санкції, проте рівень піратства суттєво не зменшився, доки у 1992 р. штрафи та значні терміни тюремного ув'язнення, що їх почали застосовувати тайванські судді, не змусили піратів шанувати закон.

Завдяки поліпшенням щодо захисту авторських прав у Кореї американські доходи від кінопродажу зросли від 8 мільйонів доларів США 1987 року до понад 100 мільйонів доларів 1993 року [8].

Згідно з дослідженнями компанії Datamonitor, здійсненими на замовлення "Бізнес Софтгер Альянс" BSA, втрати внутрішнього валового продукту (ВВП) України від порушень у сфері авторського права на програмні продукти 2000 р. становили 265 млн. дол., податкові втрати бюджету — 94 млн. дол.

За умови збереження піратства на рівні 89 % до 2004 р., внесок індустрії розробок програмного забезпечення в український ВВП становитиме лише 57 млн. дол., а за умови зниження до середньосвітових показників піратства (34%) — зросте до 332 млн. дол. Відповідно, податкові надходження можуть становити за 89 % — 21 млн. дол., а за 34 % — 93 млн. дол. [7]. Для наочності наведемо графік надходження податків до бюджету України в залежності від рівня піратства, що математично описується поліномом (лінія 1, рис.1). Зрозуміло, що за зменшення чи збільшення обсягів продажу обсяги податкових надход-

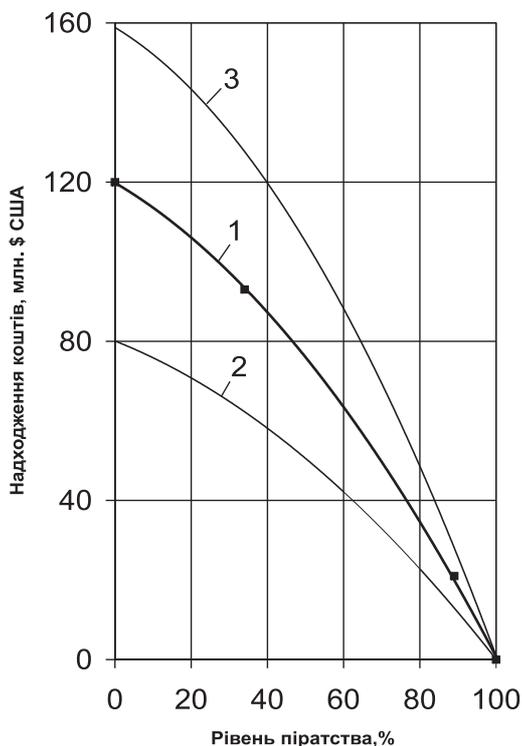

Рис. 1 Надходження коштів від податків до бюджету України в залежності від рівня піратства

жень буде, відповідно, позначено лініями 2 чи 3.

У підготованій автором таблиці, за матеріалами Еріка Х. Сміта [8], наведено максимальні розміри штрафів та термінів ув'язнення за порушення авторського права і суміжних прав у деяких країнах світу. Проведений аналіз рівня каральних санкцій показав, що суми штрафів та терміни ув'язнення різко збільшуються в залежності від рівня суспільної небезпеки протиправної дії.

На рисунках 2 та 3 зроблено порівняння середніх величин максимальних штрафних санкцій та, відповідно, середніх величин максимальних термінів ув'язнення в

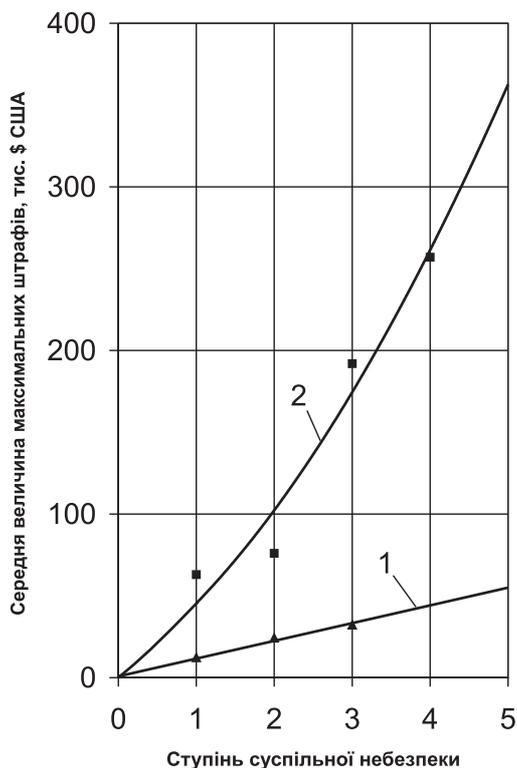

Рис. 2 Середні величини максимальних штрафів в залежності від рівня суспільної небезпеки правопорушення країн світу (2) та України (1)

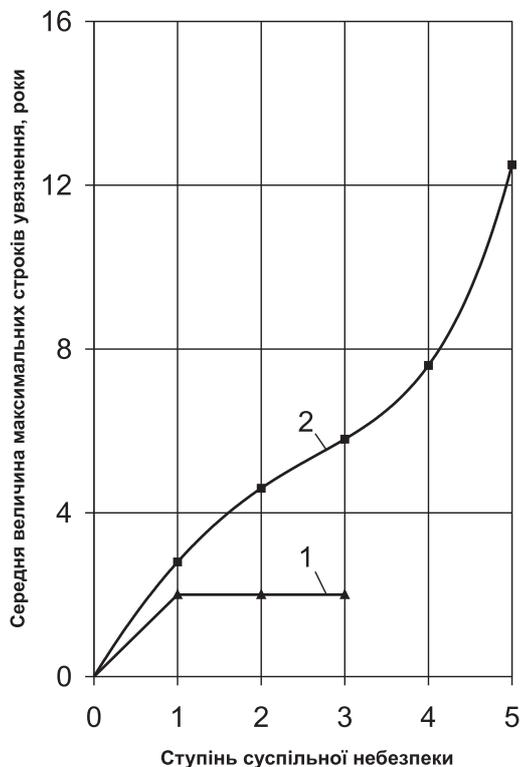

Рис. 3 Середні величини максимальних термінів ув'язнення в залежності від рівня суспільної небезпеки правопорушення країн світу (2) та України (1)

Україні з державами світу. Якщо штрафи в залежності від рівня суспільної небезпеки протиправних дій у країнах світу зростають, то терміни ув'язнення в Україні за подібні протиправні дії мають один рівень покарання — два роки. Незрозуміло, чому в новому кримінальному кодексі України максимальний термін ув'язнення за порушення авторського права саме такий. Наприклад, у світі в середньому цей термін сягає десяти років. Водночас у країнах з низьким рівнем піратства (США, Франція) санкції збільшуються вдвічі.

ПІРАТИ XXI СТОЛІТТЯ

Таблиця

Каральні санкції за порушення авторського права і суміжних прав у деяких країнах світу

Назва країни, максимальні штрафи (в дол. США)	Максим. термін ув'язн., (роки)
США. До 250.000 за перше порушення, скоєне окремою особою;	5
до 250.000 за повторний злочин, скоєний окремою особою;	10
до 500.000 за перший злочин, скоєний організацією;	5
до 500.000 за повторний злочин, скоєний організацією.	10
ФРАНЦІЯ. До 21.428 за перше порушення;	2
до 42.856 за повторний злочин.	4
ПОЛЬЩА. Незазначений штраф за: розповсюдження;	2
недозволену фіксацію або відтворення твору;	2
розповсюдження з метою економічної вигоди;	3
якщо порушник перетворює злочин на постійне джерело доходів;	3
недозволену фіксацію або відтворення як постійного джерела доходів.	5
УГОРЩИНА. Незазначений штраф за: порушення, які спричинили збитки;	3
порушення, які спричинили особливо великі збитки.	5
ГРЕЦІЯ. До 20.242 за перше порушення;	1
до 40.485 за порушення в особливо великих розмірах.	2
ПОРТУГАЛІЯ. За перше порушення;	3
за повторний злочин.	6
СІНГАПУР. До 13.333 за публічне виконання з метою отримання прибутку;	2
до 33.333 за порушення прав на розповсюдження;	3
до 66.000 за відтворення та показ, продаж або імпорт.	5
МАЛАЙЗІЯ. За кожний піратський примірник до 3.850 за перше порушення;	5
до 9.615 за порушення законів, для яких не передбачено інших санкцій;	5
за кожний піратський примірник до 7.690 за повторне порушення;	10
за кожний пристрій до 7.690;	10
за перше порушення особами, які володіють будь-яким пристроєм;	10
за кожний пристрій до 15.385 за повторне порушення.	20
УКРАЇНА. До 12.075 за незаконне відтворення, розповсюдження;	2
до 24.150 за повторний злочин або в особливо великих розмірах;	2
до 32.075 за злочин, вчинений службовою особою з використанням службового становища щодо підлеглої особи.	2

Висновок та рекомендації

Чинні правові механізми боротьби з піратством в Україні не повною мірою відповідають світовим тенденціям, тому очікувати ефективної боротьби з правопорушеннями найближчим часом не доводиться.

Існує принаймні два заходи, за дотримання яких держава здатна подолати піратство у сфері авторського права:

- законодавець має підвищити рівень покарань за кримінальні злочини у сфері авторського

права і суміжних прав (в залежності від рівня суспільної небезпеки правопорушень) до загальноприйнятого світовим співтовариством. Покарання має бути адекватним суспільній небезпеці, яку несуть у собі ці злочини; уряд повинен своїми активними діями довести суспільству, що він не буде потурати порушенням у цій сфері. ♦

Література:

1. *Основи інтелектуальної власності.* — К.: Юридичне видавництво "Ін Юре", 1999. — с. 578.
2. *О. Ляхов Пірати ХХІ століття — з моря на сушу? // Інтелектуальна власність.* — 2001. — № 5-6 — С. 34-38.
3. *Законодавство, його примусове застосування та боротьба з порушеннями: Семінар.* — К.: 17 грудня 2001 р.
4. *Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про авторське право і суміжні права" від 11 липня 2001 р. ВВР, 2001, №43.*
5. *Указ Президента України "Про додаткові заходи щодо прискорення вступу України до Світової Організації Торгівлі" від 9 травня 2001 р. № 797/2001.*
6. *Только "пиратам" лицензия не нужна // Интеллектуальная собственность.* — 2001. — №4. — С. 78-79.
7. *Паскуаль К. Заочний круглий стіл // Національна безпека і оборона.* — 2001. — №10 — С. 53.
8. *Про важливість кримінально-правових санкцій за порушення авторського права: Семінар.* — М.: 1996.

ЕКСПЕРТНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ У СУДОВИХ СПОРАХ ПРО ПОРУШЕННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

І. Кириченко,
науковий співробітник НДІ інтелектуальної власності

Захист прав інтелектуальної власності становить передбачену законодавством діяльність відповідних державних органів щодо визнання, поновлення прав, а також усунення перешкод, що заважають реалізації прав та законних інтересів суб'єктів права у сфері інтелектуальної власності, і здійснюється у визначеному законодавством порядку, тобто за допомоги застосування належних форм, засобів і способів захисту.

Форми та способи захисту прав і законних інтересів авторів і правовласників на об'єкти інтелектуальної власності

Існують дві основні *форми* захисту прав: *юрисдикційна* і *неюрисдикційна*.

Юрисдикційна форма захисту прав передбачає діяльність уповноважених державою органів щодо захисту порушених прав на об'єкти інтелектуальної власності або прав, що оспоруються. Суть її полягає у зверненні особи, права і законні інтереси якої порушено неправомірними діями, за захистом до державних або інших компетентних органів, які уповноважені вжити необхідних заходів для відновлення порушеного права і припинення правопорушення [1].

Захист прав і законних інтересів авторів і правовласників на об'єкти

інтелектуальної власності в судовому порядку на сьогодні є найбільш дієвим і довершеним для встановлення істини. Проблема захисту прав на ці об'єкти безпосередньо пов'язана також з подальшим удосконаленням системи судових органів у рамках Концепції судово-правової реформи.

Способи захисту прав і законних інтересів авторів і власників прав на об'єкти інтелектуальної власності в судовому порядку (в судах загальної юрисдикції, господарських і третейських судах) поділяються на *цивільно-правові* та *кримінально-правові*.

Відмітною рисою цивільно-правової відповідальності є те, що основною її метою стає не покарання за недотримання встановленого правопорядку, а відшкодування заподіяної шкоди.

Властивості і специфіка об'єктів інтелектуальної власності обумовлюють деякі особливості проведення процедури вирішення спорів, пов'язаних з правовідносинами, що виникають у процесі створення і використання цих об'єктів.

Характерною рисою таких спорів є те, що, як правило, вони стосуються спеціальних (зокрема, технічних) питань, які вимагають особливої компетенції суддів у різноманітних галузях науки і техніки і, отже, не можуть бути вирішеними судом за-

гальної юрисдикції чи господарським судом без залучення фахівців-експертів.

Радикально розв'язати проблеми, що виникають у цій сфері, могло б створення в Україні спеціалізованого судового органу — Патентного суду. Однак, доки такого суду не існує, відповідно, доти відсутня і спеціальна процедура, яка б регламентувала порядок розгляду таких спорів.

Тим часом, згідно зі ст. 124 Конституції України, судова юрисдикція поширюється на всі правовідносини в державі.

Тому на тепер спори, що виникають у процесі створення і використання об'єктів інтелектуальної власності, розглядаються за загальними правилами судочинства, тобто правилами, встановленими Цивільним процесуальним, Господарським процесуальним кодексами і Кримінально-процесуальним кодексом.

У ст. 61 Європейської конвенції щодо захисту прав і основних свобод людини зазначається, що за визначення своїх цивільних прав і обов'язків (а охоронні документи на об'єкти інтелектуальної власності забезпечують цивільні права) кожній людині гарантується справедливе і публічне слухання незалежним і неупередженим законно сформованим судом. Тому за розгляду спорів у сфері інтелектуальної власності має застосовуватися системний підхід, сутність якого, відповідно до конституційної гарантії правосуддя, полягає у кваліфікованому розгляді таких справ із залученням фахівців відповідних галузей науки і техніки.

Наприклад, майже три роки (з 1997 до 1999 р.) фахівці з хімії, фармацевтики та інтелектуальної власності багатьох країн з пильною ува-

гою стежили за розвитком судового процесу МЕРК проти КРКА, який розглядався Арбітражним судом м. Москви. Цю справу було порушено за позовом компанії МЕРК енд Ко, Інк. (США) до компанії КРКА Р.О. (Словенія) "Про порушення патенту та заборону ввезення до Росії, продажу та іншого введення в комерційний обіг лікарського препарату ЕНАП".

Позивач був власником патенту СРСР (нині патент РФ) № 1297756 з пріоритетом в СРСР від 10.12.79 (термін дії до 09.12.99) на спосіб одержання органічної речовини, яка має міжнародну непатентовану назву ЕНАЛАПРИЛ. Як відомо, обсяг охорони, що надається патентом, визначається формулою винаходу (п. 4 ст. 3 Патентного закону РФ, п. 5 ст. 6 Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі"). Тобто, претензії компанії МЕРК до фірми КРКА могли бути обмеженими лише способом одержання ЕНАЛАПРИЛУ. Дійовою ж речовиною препарату ЕНАП компанії КРКА, що забезпечує його фармакологічні властивості, є ЕНАЛАПРИЛ МАЛЕАТ, на спосіб одержання якого (омінаючи стадію виділення ЕНАЛАПРИЛУ) ця фірма теж має патент РФ N 1757471 з пріоритетом в СРСР від 12.07.89.

Впродовж понад 30 місяців суд ретельно розглядав усі обставини справи та надані сторонами докази (вага матеріалів справи перевищила 1 пуд), призначив проведення судово-хімічної експертизи в провідних російських інститутах АН РФ, проаналізував три системи спеціального законодавства, що діяло в країні у цій сфері за період виникнення та здійснення сторонами своїх прав, і дійшов висновку про необґрунтованість позовних вимог фірми МЕРК.

ЗАХИСТ ПРАВ

У ході процесу розглянуто та конкретизовано цілу низку норм матеріального та процесуального права, що буде сприяти подальшому розвитку та удосконаленню правозастосувальної практики з цієї складної та специфічної категорії справ.

Ця справа, сама по собі одна з найзначніших у світовій судовій практиці з патентних спорів, показова такими моментами:

- а) сторонами з розглянутої російським арбітражним судом справи були 2 іноземні компанії, патентні і комерційні інтереси яких зіткнулися на російському ринку;
- б) порівняно невелика компанія КРКА, яка, однак, давно і добре зарекомендувала себе на російському фармацевтичному ринку, протистояла одній з найбільших транснаціональних компаній і захистила свої права, комерційні інтереси і ділову репутацію, незважаючи на те, що інтереси компанії МЕРК захищала на різних етапах бригада у складі 14 патентних повірених і адвокатів з різних юридичних компаній, у т.ч. "Бейкер енд Макензі", "Гоулінгз Інтернешнл ІНК", "Євромаркпат" тощо;
- в) процес, що відбувся, і ухвалені судові постанови стали серйозною протидією завзято розповсюджуваним деякими патентними повіреними, адвокатами, експертами і підтримуваним низкою інофірм версіям про неефективність законодавства наших країн і правозастосовчої практики в галузі інтелектуальної власності взагалі і патентів зокрема. Доведено, що ці версії базуються як на недостатньому

знанні чинного законодавства, так і на певних невиправданих амбіціях деяких іноземних партнерів [2].

Слід зазначити, що українському праву не притаманне поняття *прецеденту* — судового рішення, що робить приклад вирішення подібної суперечки чи правового питання обов'язковим для суду за розгляду аналогічних справ у майбутньому. Відповідно до чинного законодавства, рішення суду має силу лише у справі, з якої було винесено, і не може служити прецедентом ані для даного суду, ані для інших судів [3].

Але останнім часом внаслідок економічного розвитку країни спостерігається зростання кількості суперечок з питань інтелектуальної власності, які розглядаються переважно в судах загальної юрисдикції. Відповідно, у нас нарешті почала з'являтися *судова практика* — багаторазові однакові рішення подібних справ, у процесі розгляду яких виявляється певна лінія в діяльності судових органів стосовно того чи іншого питання у застосуванні норм права інтелектуальної власності.

Юридичне доведення як діяльність зі встановлення істини

Із загальнотеоретичної точки зору *судова влада* — це особлива прерогатива суду розв'язувати соціальні конфлікти, що виникають у сфері права. Здійснення цієї функції потребує від суду повної неупередженості стосовно конфліктуючих сторін, послідовної реалізації принципу змагальності сторін і, зокрема, цілковитої відмови від дій, які може бути визнано як суб'єктивні.

Отже, метою судочинства є встановлення істини. Тобто, *істина* — це бажаний кінцевий результат, що

досягається шляхом здійснення **юридичного доведення** — "процесуально-логічної діяльності з преодоленням інформаційної неопределенности относительно обстоятельств дела" [4].

Діяльність щодо встановлення істини має дуалістичний характер — вона поєднує в собі інформаційні (пізнавальні) та процесуальні (доказові) функції. Перші належать до криміналістичних, а другі — до процесуально-правових. За проведення дослідження шукана інформація використовується, з одного боку, як складова основа пізнання логічної сутності подій, що сталися, а з іншого боку — як форма юридичних доказів, призначених для правового дослідження подій.

Процес доведення здійснюється у встановленому законом порядку і у визначеній законодавчими нормами процесуальній формі. Сутність процесу доведення полягає в збиранні, обробленні, дослідженні, оцінці й використанні **доказів** — процесуально оформлених матеріалів, які правомірно застосовувати для винесення процесуальних рішень. Такими матеріалами, згідно зі ст. 27 ЦПК, ст. 32 ГПК і ст. 65 КПК, є повідомлення, а також документи й інші предмети, що використовуються в судочинстві. При цьому, доказ являє собою нерозривну єдність змісту (фактичні дані, тобто відомості про факти, що підлягають встановленню), і форми (показання, висновки експертів, речові докази і документи).

Таким чином, **доведення** — це специфічний юридичний, процесуальний термін, що означає пізнавальну діяльність уповноваженого органу держави у сфері юрисдикції, яка здійснюється за процесуальними правилами.

Здійснення процесу доведення є обов'язком суду. Це має подвійний сенс: по-перше, обов'язок збирання, перевірки й оцінки доказів з метою встановлення істини; і, по-друге, обов'язок обґрунтувати свої висновки за допомоги доказів.

В інтересах правосуддя суддя вживає заходів для забезпечення рівності прав сторін, створює необхідні умови для всебічного і повного дослідження обставин справи. При цьому, відповідно до норм процесуального законодавства, суд оцінює докази, керуючись своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному й об'єктивному розгляді всіх обставин справи в їхній сукупності. Одним з основних принципів судочинства є здійснення правосуддя на засадах змагальності і рівноправності сторін — визнання права за сторонами, що сперечаються, використовувати рівні засоби та можливості для обґрунтування своїх тверджень та вимог і для спростування тверджень та вимог іншої сторони. Процесуальна рівноправність означає: усе, що має право робити позивач для підтримки позову, має право робити відповідач для спростування його. Зокрема, сторони, що беруть участь у судочинстві, повинні мати рівні права щодо надання і дослідження доказів. Крім того, жоден доказ не повинен мати задалегідь встановленої сили (ст. 62 ЦПК, ст. 43 ГПК і ст. 67 КПК). Проте, оскільки необхідною складовою оцінки доказів є обґрунтування висновків, воно включає не тільки аналіз отриманих даних, але й систематизацію їх у процесі оперування аргументами.

Із загальнонаукової точки зору у пізнавальній діяльності людей виділяють емпіричний і теоретичний рівні, що розрізняються специфікою

ЗАХИСТ ПРАВ

застосовуваних методів пізнання і глибиною проникнення в сутність пізнаваного. На думку багатьох вчених, подібні рівні можна виділити й у **доведенні**, що є специфічною процесуальною формою пізнання в судочинстві.

На чуттєво-практичному рівні **доведення**, через безпосередній контакт з носіями інформації, судом чи особами, що провадять дізнання, здійснюється шляхом одержання, перевірки й оцінки доказів — відомостей про факти з метою достовірного встановлення окремих обставин, що підлягають доведенню.

При переході **доведення** на рівень, що забезпечує пізнання явищ, недоступних чуттєвому сприйняттю (раціональний чи логічний), на перший план виступають прийоми опосередкованого пізнання. Тут **доведення** полягає в оперуванні аргументами та доказовими фактами з метою побудови логічно обґрунтованих висновків про шукані факти, тобто про предмет доведення.

Виділення цих рівнів не розщеплює єдину пізнавальну діяльність — **доведення** — на дві самостійні й автономні частини. Водночас основний елемент змісту доказів — фактичні дані — змінює свій зміст відповідно до поглиблення процесуального пізнання від явища до сутності [4].

За переходу на другий рівень доведення для здійснення дослідження матеріальних об'єктів, явищ і процесів необхідно застосовувати спеціальні знання і методи дослідження. Саме на цьому рівні, зазвичай, призначається експертне дослідження (судова експертиза).

Згідно зі ст. 1 Закону України "Про судову експертизу" [5], судова експертиза — це "*дослідження експертом на основі спеціальних знань*

матеріальних об'єктів, явищ і процесів, які містять інформацію про обставини справи, що перебуває у провадженні органів дізнання, попереднього слідства чи суду".

У ст. 3 цього ж Закону визначено принципи судово-експертної діяльності:

"Судово-експертна діяльність здійснюється на принципах законності, незалежності, об'єктивності і повноти дослідження".

Призначення експертизи в цивільному процесі має низку особливостей.

Так, у ньому є норми, спрямовані на забезпечення доказів, тобто на нейтралізацію обставин, що можуть зробити неможливим чи скрутним надання доказів у суд (наприклад, унаслідок їхньої втрати, знищення тощо). Одним із способів забезпечення доказів є призначення експертизи, про що виноситься відповідна ухвала (ст. 36 ЦПК).

Носієм спеціальних знань в галузях науки, мистецтва, техніки чи ремесла є **судовий експерт** — спеціаліст з певної ділянки знань, атестований як експерт відповідної спеціальності.

Судовий експерт як самостійний суб'єкт процесуальної діяльності

Слово "експерт" походить від латинського слова "expertus" (досвідчений, обізнаний) і на сьогодні означає компетентну в якій-небудь сфері знань і/чи практичної діяльності особу, яка має певний юридичний статус. Тобто, "експерт" — видове поняття стосовно родового поняття "спеціаліст".

Європейська континентальна доктрина визначає правове становище експерта як помічника судді, англо-американська — як свідка (sui gene-

ris). Вітчизняне законодавство визначає юридичний статус експерта як самостійного суб'єкта процесу, який має власний обсяг процесуальних прав та обов'язків, що відрізняють його від інших суб'єктів процесуальної діяльності.

Відмітною рисою такого суб'єкта процесу є об'єктивна незаінтересованість в кінцевому вирішенні справи, що обумовлено його функцією надання суду окремого доказу — експертного висновку. Специфічним також є те, що експерт заздалегідь (a priori) не має доказової інформації — він добуває її в процесі спеціального дослідження за допомоги своїх спеціальних знань.

Правовий статус експерта підпорядковано меті процесу і складається з його компетенції, визначеної процесуальними обов'язками і правами, а також правовими гарантіями належної реалізації ним своїх прав та обов'язків і його незалежності, передбаченими КПК, ЦПК, ГПК та ст.ст. 10 — 14 Закону [5]). Оскільки експерт не є стороною (учасником) процесу і не має особистої юридичної зацікавленості у вирішенні справи, його участь у процесі обумовлено не певними правами, а головним обов'язком — дати об'єктивний висновок з поставлених перед ним питань.

Таким чином, метою судових експертиз є одержання доказової інформації, а висновки експертів є джерелами доказів.

Тобто, у спрощеному вигляді можна сказати, що докази — це фактичні дані, а джерела доказів — матеріали справи, в яких ці дані містяться, в цьому разі — висновки судових експертиз.

До доказів, що встановлюються за допомоги судових експертиз, ставляться особливі вимоги: по-пер-

ше, вони повинні містити інформацію про конкретні матеріальні об'єкти, явища і процеси; по-друге, ця інформація повинна стосуватися обставин конкретної справи.

Як впливає з наведеного вище, проведення експертизи являє собою опосередкований (через експерта) пізнавальний процес. Цю діяльність спрямовано на визначений об'єкт (частину об'єктивної дійсності, що досліджується) за допомоги предмета пізнання, покликаною вичленити в об'єкті ті його властивості й стани, що становлять мету цієї діяльності [6]. З багатьох фактичних даних до змісту предмета доведення Закон (статті 27-30 ЦПК, статті 32-34 ГПК і статті 65-67 КПК) включає лише ті, котрі мають правове значення, тобто можуть впливати на остаточне вирішення справи.

Висновок експертизи складається з трьох частин: вступу, дослідження і висновків, зміст яких регламентується ст. 33 Інструкції № 53/5 від 08.10.98 р. "Про призначення та проведення судових експертиз".

Стосовно об'єктів інтелектуальної власності основним предметом судової і досудової експертиз є дослідження фактичних даних, що належать до властивостей матеріальних і нематеріальних (інформаційних) об'єктів, а також до охороноздатності конкретних об'єктів дослідження. При цьому, основними завданнями судової і досудової експертиз у цій сфері є встановлення й оцінка властивостей об'єктів інтелектуальної власності, а саме: чи є даний об'єкт об'єктом інтелектуальної власності (відповідність досліджуваного об'єкта критеріям охороноздатності); визначення розмірів шкоди, завданої власнику авторських прав (патенту на винахід, свідоцтва на знак для товарів і послуг)

ЗАХИСТ ПРАВ

внаслідок незаконного використання його твору (винаходу, товарного знака); оцінка вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності тощо.

Основна частина спорів, для вирішення яких залучаються фахівці-експерти, пов'язана або з порушенням прав власників або з визнанням недійсними патентів на винаходи (корисні моделі, промислові зразки) і свідоцтв на знаки для товарів і послуг.

Так, за проведення експертного дослідження в процесі вирішення спорів, пов'язаних з правомочністю видачі патентів на винаходи, необхідно визначити, чи відповідає запатентований винахід умовам надання правової охорони, для чого треба провести наступні дослідження:

- детально проаналізувати відомий рівень техніки на дату подання заявки;
- виявити задачу винаходу;
- з'ясувати, наскільки точно задача винаходу, її досягнення і винахідницький задум відображено в самому описі до патенту і, насамперед, у формулі винаходу;
- оцінити, наскільки точно формула відображає сутність винаходу, встановити наявність суттєвих ознак винаходу у формулі;
- оцінити сутність кожної з ознак з огляду на результат, що досягається, та їх вплив на обсяг охорони.

У справах про порушення патенту вирішуються наступні питання.

1) Встановлюється факт використання винаходу, для чого:

- аналізується, чи реалізовано сукупність суттєвих ознак об'єктом, який порушує патент;
- визначається обсяг правової охорони шляхом однозначного

тлумачення формули винаходу;

- визначається, в чому полягає внесок, що дає підстави для видачі патенту.

2) Встановлюється, чи мав місце факт попереднього користування.

До питань, що виникають у процесі реєстрації і використання знака для товарів і послуг та вимагають спеціальних знань, належать, зокрема, такі:

- відповідність зареєстрованого позначення критеріям надання правової охорони (розпізнавальної здатності тощо), необхідним для його реєстрації як знака для товарів і послуг;
- визначення однорідності товарів і послуг, стосовно яких було зареєстровано товарний знак, і товарів та послуг, що маркуються іншим позначенням, тожним цьому знаку;
- наявність або відсутність подібності до ступеня змішування між товарним знаком і введеним у господарський обіг іншим комерційним позначенням;
- визначення ступеня популярності торгової марки, що оспорується, в Україні;
- з'ясування чи може товарний знак ввести в оману щодо місця походження товарів, які маркуються цим знаком, або вказувати на їхню якість тощо.

Однак найбільш складними і суперечливими є справи з вирішення спорів, пов'язаних з об'єктами, котрі можуть виступати як різні об'єкти інтелектуальної власності одночасно. Наприклад, пляшку оригінальної форми може бути зареєстровано як промисловий зразок чи об'ємний

товарний знак; або об'єкт авторського права — фотографія — може бути елементом запатентованого промислового зразка і, відповідно, охоронятися, згідно з нормами Закону "Про охорону прав на промислові зразки".

Але найчастіше зустрічається перетинання норм авторського права з нормами Закону "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг", оскільки логотип, зареєстрований як знак для товарів і послуг, може виявитися об'єктом авторського права, який не міг одержати реєстрацію без згоди автора.

Часто під час судового засідання постають питання, що могли б бути вирішеними фахівцем невідкладно просто в залі суду. Крім того, за призначення судової експертизи суду було б доцільно обговорити поставлені питання з експертом. Це необхідно для того, аби їхнє остаточне формулювання найповніше відображало суть досліджуваних проблем. Тобто, для того, аби судові спори у сфері інтелектуальної власності не розтягувалися на роки і не занурювалися в прірву численних і подеколи взаємопротилежних експертиз, необхідна безпосередня взаємодія суб'єктів доведення: кваліфікованих суддів і фахівців-експертів.

Окрім того, Закон України "Про судову експертизу", цивільне і кримінально-процесуальне законодавство та відомчі нормативно-правові акти наділяють експерта доволі широким колом прав. Серед них і право на експертну ініціативу, тобто право вказувати у висновку експертизи на факти, що мають значення для справи, але про які йому не було поставлено запитань. Якщо поставлено декілька запитань, експерт має право згрупувати їх і викласти в

послідовності, яка забезпечує найбільш доцільний порядок дослідження. Або об'єднати запитання, що по суті дублюють одне одного, і викласти їх в редакції, яка є більш раціональною.

Таким чином, без проведення спеціальних досліджень висновок суду, наприклад, про відсутність імітації товарного знака позивача в позначенні відповідача і як наслідок про відсутність порушення виключного права позивача буде необґрунтованим, оскільки його зроблено за неповно з'ясованих обставин і матеріалів справи.

Повнота, правильність, обґрунтованість та правдивість висновку експерта, а також його незалежність та збереження конфіденційності забезпечуються цілою низкою процесуальних норм і так званою "клятвою експерта" — підписом про те, що він несе кримінальну відповідальність за надання завідома неправдивого висновку і відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків, а також можливістю призначення повторної судової експертизи. Гарантії незалежності судового експерта та правдивості його висновку викладено в статті 4 Закону "Про судову експертизу".

Положення цієї статті доповнюється ст. 12 Інструкції № 53/5 від 08.10.98 р. "Про призначення та проведення судових експертиз": *"Експерт складає висновок експертизи від свого імені і несе особисту відповідальність за його правдивість. За надання свідомо неправдивого висновку, за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків, а також за розголошення без дозволу прокурора, слідчого або особи, яка провадить дізнання, даних попереднього слід-*

ЗАХИСТ ПРАВ

ства чи дізнання експерт несе кримінальну відповідальність за статтями КК України".

Водночас суд зобов'язаний провести ретельну перевірку й оцінку здійсненого експертом спеціального дослідження, за яких мають з'ясуватися наступні питання:

- чи враховано усі вимоги законодавства при призначенні та проведенні експертизи;
- чи не було обставин, що виключали б участь цього експерта в розглянутій справі;
- компетентність експерта, і чи не вийшов він за межі своїх повноважень;
- повнота відповідей на поставлені запитання та їхня відповідність іншим фактичним даним;
- відповідність між дослідницькою частиною і остаточним висновком [7].

Отже, процес пізнання в судовому спорі є водночас і процесом об-

ґрунтування правильності зроблених висновків, він невіддільний від того, що становить зміст понять "доведення — обґрунтування". Доказ — це "аргумент, що підтверджує й обґрунтовує існування факту, що підлягає доведенню" [6]. Однак цей аргумент має свою форму і свій зміст. Форма визначає таку необхідну властивість доказів, як їхня допустимість, зміст — їхню відносність. Оцінка допустимості, відносності і вірогідності доказів — це процес тривалий, не обмежений лише етапом збирання доказів, внаслідок чого первинна оцінка може змінитися.

Таким чином, активне і кваліфіковане застосування спеціальних знань у судочинстві значно розширює пізнавальні можливості в процесі збирання, дослідження й оцінки доказів, сприяє підвищенню якості доведення. ♦

Література:

1. Жаров В.О. *Захист прав на об'єкти інтелектуальної власності: Захист прав на об'єкти промислової власності. Захист авторських і суміжних прав. Конспект лекцій.* - К.: ЗАТ "Інститут інтелектуальної власності", 2000. — С.68.
2. Л.Клименко. *МЕРК начинает и проигрывает // Право и экономика.* — 1999. — №7.
3. Ситцевой В.В. *Авторское право Украины, К.: "Рес инкорпоралес", 1996 г.*
4. Шейфер С.А. *Доказательства и доказывание по уголовным делам: проблемы теории и правового регулирования. Кафедра уголовного процесса и криминалистики Самарского госуниверситета. Дис. на соиск. канд. юрид. наук.*
5. Закон України "Про судову експертизу". *ВВР, 1994, №28, ст. 232.*
6. Пашин С.А. *Проблемы доказательственного права. В кн.. Судебная реформа: юридический профессионализм и проблемы юридического образования. Дискуссии.* — М., 1995.
7. Харченко В.М. *Особенности судебной процедуры щодо охорони прав на об'єкти промислової власності//Юридичний журнал.* — 2002. — №1.
8. Эйсман А.А. *Заключение эксперта. Структура и научное обоснование.* — М., 1967.

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

С. Ревуцький,
*завідувач сектору інновацій НДІ інтелектуальної
власності, кандидат економічних наук*

Президентом України в щорічному Посланні до Верховної Ради України поставлено завдання, згідно з яким у 2001—2004 р.р. стратегічним пріоритетом в економіці України повинен стати інноваційний шлях розвитку.

Указом Президента України за № 640 від 20 серпня 2001 р. "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 3 липня 2001 р. "Про невідкладні заходи щодо виводу з кризового стану науково-технологічної сфери України і створення реальних умов для переходу економіки на інноваційну модель розвитку" передбачено пріоритетні напрямки інноваційної діяльності України на період до 2005 року, а також розглянуто питання щодо удосконалення механізму державного регулювання в інноваційній сфері України.

Щоб зрозуміти значення якісно нового підходу до розвитку економіки України, необхідно звернутися до теоретичних та практичних положень, які пов'язані з провадженням інноваційного шляху в умовах ринкової економіки. Вивчення та впровадження в практику положень інноваційних теорій за переходу на інноваційну модель розвитку обумовлюються декількома причинами.

По-перше, необхідно зважати на те, що інноваційний шлях розвитку економіки є невід'ємною частиною всесвітнього науково-технічного прогресу. І в цьому сенсі було б неправомірним відривати економічні процеси, що відбуваються в Україні, від світової практики та підкреслювати, що нашій країні визначено свій, неповторний шлях розвитку науки і техніки, пов'язаний із застосуванням унікальних форм організації та управління у сфері інновацій.

По-друге, перехід від командно-адміністративного управління до ринкової економіки повинен супроводжуватися і відповідними змінами у галузі управління інноваційною діяльністю.

Чимало учених-економістів майже до кінця Другої світової війни практично сприймали технічний прогрес, технічний розвиток як чуже явище в економічній науці, не враховували його впливу в еволюційних моделях економічного розвитку, в інноваційних процесах на довготривале економічне зростання.

Поступово на Заході під впливом розвитку інноваційних теорій усталилася точка зору, що науково-технічний прогрес є простим засобом інноваційної стратегії підприємця в умовах ринкової кон'юнктури. Цей

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

факт було відзначено західними економістами ще у 80-х роках ХХ століття, і в подальшому така точка зору набула характеру концептуально-положення.

В Україні і в країнах колишнього СРСР існувала інша точка зору на значення інновації в економічному зростанні. Адміністративно-командна система економіки обумовлювала власну організаційну систему “наука-виробництво” як рушійну силу науково-технічного прогресу і піддавала нищівній критиці ринкові механізми впровадження інновацій.

В економіці того періоду проблеми нововведення розроблялися лише в межах економічного досягнення науково-технічного прогресу, тобто розглядалися теорії суспільного виробництва. Досліджувалися проблеми інтеграції науки і виробництва, шляхи втілення досягнень науки і техніки у виробництво, а також питання щодо стимулювання науково-технічного прогресу. Теорії радянських учених не враховували комерційної сторони в інноваційній діяльності, що в умовах ринку є суттєвим.

Інновації стануть головним фактором економічного зростання та основоположною ланкою в реалізації сучасної науково-технічної революції. При цьому необхідно визнати другорядними інвестиції та природні ресурси, які домінували багато років як головний фактор економічного зростання.

В умовах глибокої кризової ситуації слід якомога швидше перейти до нової парадигми технологічного розвитку. Для цього потрібно створити належні умови для інноваційної діяльності за рахунок розвитку високотехнологічних галузей про-

мисловості, зорієнтованих на заміщення імпорту продукції її експортом, підвищити рівень зайнятості та заробітної платні, аби через активізацію підприємницької діяльності вийти з кризового стану в економіці і підвищити її ефективність.

Основою інноваційного процесу є процес створення та освоєння нових техніки і технологій. Він починається з фундаментальних досліджень, спрямованих на одержання новітніх наукових знань та виявлення найсуттєвіших закономірностей.

Наступною стадією процесу створення та освоєння нових техніки і технологій є прикладні дослідження. Вони скеровуються на дослідження шляхів практичного застосування вже відкритих явищ. На цій стадії робіт ставиться мета щодо розв'язання технічних проблем, уточнення неясних теоретичних питань, отримання конкретних наукових результатів, які в подальшому будуть використані як науково-технічний доробок у дослідно-конструкторських роботах.

Завершальною стадією інноваційного процесу є освоєння промислового виробництва: проведення випробувань, удосконалення продукції, а також технічна та технологічна підготовка виробництва.

Таким чином, створення новації має три етапи: фундаментальне дослідження, пошукові дослідження та дослідно-конструкторські роботи. З новаціями (нововведеннями) пов'язано виробництво інтелектуального продукту, який становить матеріально-речову основу інтелектуальної власності. Нововведення як результат інтелектуальної діяльності, закінчених наукових досліджень та розробок, що мають новизну і ко-

ристуються попитом, включаються до економічного обігу.

Слід зазначити, що нововведення — це товар, який не можна помацати руками чи фізично виміряти. Цим товаром неможливо скористатися без мінімуму наукових знань, професійної компетенції. Специфічною ознакою такого товару є здатність до необмеженого тиражування доходів.

З моменту впровадження та розповсюдження новацій вони набувають нової форми — інновації.

За переходу економіки України на інноваційну модель розвитку необхідно удосконалити систему правового забезпечення інноваційної діяльності в країні. Це дало б змогу не тільки скоротити всі затрати виробництва і домогтися збільшення прибутку, а й отримати власний новий інтелектуальний продукт.

Правове забезпечення системи інноваційної діяльності має ґрунтуватися на законодавчих і нормативних актах з різних напрямів розроблення, функціонування та розвитку цієї системи. Воно повинно здійснюватися за напрямками функціонування економіки країни (приватизації, розвитку підприємництва, податкової системи, фінансової та кредитної політики, зовнішньоекономічної діяльності тощо).

Зараз правове забезпечення інноваційної діяльності базується на Конституції України і складається з Концепції науково-технічного та інноваційного розвитку, Законів України "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про пріоритетні напрямки розвитку науки і техніки", "Про державне прогнозування і розробку програм економічного та соціального розвитку країни", "Про інвестиційну діяльність", "Про режим ін-

земного інвестування", інших законів [1, 2, 3, 4, 5].

Важливе значення для розвитку інноваційної діяльності в Україні має прийняття Закону України "Про інноваційну діяльність", підписаного Президентом України 4 липня 2002 року, який набрав чинності після його опублікування з 7 серпня 2002 року [6].

Кількість нормативних актів з правового забезпечення інноваційної діяльності України є більш-менш достатньою. Але їх не підкріплено фінансами, методиками та інформацією. У розроблених нормативних актах не проглядається системного підходу.

Слід зауважити, що законодавчі акти, пов'язані з нормативно-правовим регулюванням інноваційної діяльності, не узгоджені між собою і визначають загальні, найбільш принципові положення, проте не регламентують інноваційну діяльність як логічний та послідовний інноваційний процес, який спрямовано на прискорення економічного розвитку України.

Викладене потребує здійснення в Україні правового регулювання інновацій на всіх етапах інноваційного циклу — від фундаментальних розробок (в тому числі появи нової наукової ідеї) до їх впровадження, створення дійової системи стимулювання інноваційної діяльності.

Насамперед необхідно розробити правові норми для визначення інноваційної діяльності як важливої ланки національної політики.

Зараз лише формуються необхідні передумови для створення в Україні системи ефективного регулювання інноваційних процесів. Але говорити про створення її в недале-

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

кому майбутньому ще рано. На підставі Концепції інноваційної діяльності необхідно розробити державну інноваційну політику. При цьому слід передбачити створення відповідного правового поля для її здійснення, розробити методи стимулювання інноваційної активності підприємств.

На наш погляд, необхідно розробити систему нормативних актів щодо інноваційної діяльності на основі необхідних класифікацій, термінів і понять. Правові питання мають бути пов'язаними з економічними, управлінськими, технічними та іншими питаннями.

На нашу думку, необхідно зосередити увагу на принципових змінах, які відбуваються в економіці України.

За переходу економіки України на інноваційну модель розвитку вже недостатньо того розуміння, що рушійною силою розвитку виробництва є інноваційний характер капіталу та підприємництва. На перший план виходять товарні відносини з приводу використання продукту інтелектуальної діяльності — нововведень у бізнесі. У правовому полі тут ще безліч білих плям. Дотепер з поля зору випала сама суть залучення продукту інтелектуальної праці до економічного обігу і та обставина, що інновації та ефективне використання капіталу тісно пов'язані між собою.

У Законі України "Про інноваційну діяльність" розглядаються питання стосовно стимулювання інноваційної діяльності, пільгового кредитування з бюджету пріоритетних інноваційних проектів, кредитування комерційними банками та іншими фінансово-кредитними установа-

ми інноваційних проектів. Але ці положення повинні діяти в комплексі з Податковим кодексом України, основні положення якого мають спрямовуватися на зниження податкового тиску на підприємців, котрі займаються інноваційною діяльністю.

Особливу увагу необхідно приділяти ролі інвестицій в інноваційному процесі. 1992 р. в Україні для фінансування інноваційної діяльності було створено на бюджетній основі Державний інноваційний фонд. З метою активізації інноваційної діяльності Постановою Кабінету Міністрів України цю організацію 2000 року було реорганізовано на Українську Державну інноваційну компанію [7].

Головною метою цієї реорганізації є активізація інноваційної діяльності в Україні. При цьому кошти компанії складаються як з бюджетних асигнувань, так і з коштів, що надходять за рахунок господарської діяльності.

За рахунок бюджетних коштів фінансуються ті напрямки інноваційної діяльності, які для приватного капіталу непривабливі через різноманітні фактори. До таких факторів можна віднести неприбутковість, значний термін окупності інвестицій, велике соціальне значення забезпечення зайнятості населення і створення нових робочих місць тощо. Інші напрямки інноваційної діяльності можуть фінансуватися за рахунок господарської діяльності.

В умовах реформування економіки України перехід на інноваційну модель розвитку означає передовсім пошук нових фінансових джерел для активізації інноваційної діяльності. Для цього необхідно прийня-

ти відповідні правові та економічні закони, встановити пільги, створити умови для залучення приватного капіталу, розвитку венчурного підприємництва.

Виникає чимало важливих проблем, пов'язаних з визначенням суб'єктів пільгового оподаткування та кредитування, з критеріями інноваційної діяльності. Для активізації інноваційної діяльності в Україні необхідно розробити та запровадити механізм посилення зацікавленості комерційних банків у збільшенні обсягу інвестицій, передусім шляхом довготривалого кредитування.

В останні роки основним джерелом фінансування технологічних інновацій залишаються власні кошти підприємств. Так, за даними Держкомстату України, 2000 р. за їхній рахунок виконано майже 80 % загального обсягу інноваційних робіт, 1999 р. — 69,3 %. Частка коштів держбюджету у загальному обсязі інноваційних видатків не досягла і 1 % проти 10 % 1999 р. Українська інноваційна сфера ще не стала привабливою для вітчизняних та іноземних інвесторів.

Слід також зазначити, що 2001 р. інноваційні роботи у промисловості виконувало 1,7 тисяч підприємств або лише 18 % від загальної кількості обстежених, що практично відповідає рівню 1999 року.

У зв'язку з тим, що обсяг інвестицій з Державного бюджету на інноваційні цілі становить незначні суми від його загального обсягу, важливе значення має проблема пошуку нових, нетрадиційних джерел фінансування інновацій. Зокрема, для України важливими питаннями є пошук і розробка схем залучення коштів населення для фінансування

пріоритетних інноваційних проектів та програм.

Для застосування податкових пільг необхідно удосконалити методику оцінки об'єктів інтелектуальної власності. При цьому слід мати на увазі, що стимулювання щодо переоснащення та реконструкцій підприємств має стосуватися галузей, які стали б основою для виходу економіки на новий щабель розвитку.

В умовах нерозвиненого ринку в Україні згорання економічних стимулів, спрямованих на активізацію інноваційної діяльності, за незначного збільшення поточних надходжень до держбюджету призводить до значних збитків, тому необхідно розширити та оновити податкові стимули для активізації інноваційної діяльності.

В Україні необхідно прийняти Програму інноваційної діяльності на перспективний період.

Згідно з цією програмою, необхідно розробити нормативно-правові документи, які б регламентували:

- стосунки замовника та виконавця при фінансуванні інноваційних проектів;
- правила та порядок введення до господарського обігу об'єктів інтелектуальної власності, створених на основі (чи за участі) бюджетного фінансування;
- часткову участь державних установ у фінансуванні комерціалізованих науково-технічних розробок;
- заходи щодо зниження чи страхуванню ризиків недержавних інвесторів, які вкладають кошти в наукомісткі проекти;
- форми за формування системи високоризикового (венчурного)

ПОГЛЯД НАУКОВЦЯ

фінансування наукомістких проєктів.

Для створення правових засад, що сприяли б активізації інноваційної діяльності, необхідно:

- розробити і прийняти Закон України про державну підтримку високих технологій;
- створити систему економічних стимулів, які забезпечують зацікавленість усіх суб'єктів правовідносин, насамперед інвесторів, творчих колективів та організацій у створенні та залученні до господарського обігу результатів науково-технічної діяльності.

Розробка цієї нормативно-правової бази дасть можливість збалансувати інтереси інвесторів (в тому числі і держави), творчих колективів та організацій.

Наостанок слід підкреслити, що економіка високорозвинених країн світу вже понад півстоліття розвивається в умовах інноваційного прогресу. Україна в цьому напрямку робить лише перші кроки. І від того, наскільки вдало ми стартуватимемо за переходу економіки України на інноваційну модель розвитку, настільки успішні результати ми і будемо мати. ♦

Література:

1. Закон України "Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності" від 13 грудня 1991 року, № 1997-XII, // *Закони України*. — Том 2. — К., 1996. С. 441—453.
2. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про основи державної політики у сфері науки і науково-економічної діяльності" від 1 грудня 1998 року, № 284-XIV., *ВВР*, 1999 р., № 2-3, ст. 20.
3. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про наукову та науково-технічну діяльність". / *Голос України*. — 16 травня 2002 р.
4. *Концепція науково-технологічного та інноваційного розвитку України*. // *Голос України*. — 1999. 3 серпня.
5. Закон Украины "Об инвестиционной деятельности". // *Ведомости Верховной Рады Украины*. — 1991 г. — № 47. — 646 с.
6. Закон України "Про інноваційну діяльність". // *Урядовий кур'єр* — № 143. — 7 серпня 2002 р.
7. *Постанова КМУ "Питання Української державної інноваційної компанії" від 15.06.2000 р. № 979*. // *Питання Української державної інноваційної компанії. Офіційний вісник України*. — 2000. — № 25. ст. 1048.

Додаток
до наказу Міністерства юстиції України
від 04.06.2002 № 401/7

**Постійний склад Центральної експертно-кваліфікаційної комісії
Міністерства юстиції України**

Пасенюк Олександр Михайлович	Заступник Державного секретаря Міністерства юстиції України (голова Центральної експертно-кваліфікаційної комісії (далі — ЦЕКК))
Головченко Людмила Миколаївна	Директор Департаменту експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції України (заступник голови ЦЕКК)
Стельмах Ольга Миколаївна	Заступник директора Департаменту експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції України (заступник голови ЦЕКК)
Чекригіна Людмила Петрівна	Головний спеціаліст Департаменту експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції України
Бачук Богдан Ярославович	Головний спеціаліст Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України
Ісакович Богдана Михайлівна	Завідуюча відділом теорії та методології судової експертизи Київського науково-дослідного інституту судових експертиз
Бровченко Лариса Станіславівна	Провідний спеціаліст Департаменту експертного забезпечення правосуддя Міністерства юстиції України (секретар ЦЕКК)
Витяг зі списку Змінного складу ЦЕКК щодо фахівців наукових установ, які причетні до захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності, затвердженого 04.06.02 р. її головою О.М. Пасенюком	
Святоцький Олександр Дмитрович	Директор Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Академії правових наук України
Крайнев Петро Павлович	Заступник директора Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Академії правових наук України

**Список атестованих судових експертів
Міністерства юстиції України з правом проведення
експертиз пов'язаних з охороною прав на об'єкти
інтелектуальної власності, працівників
НДІ інтелектуальної власності**

Буров Олександр Юрійович	Провідний науковий співробітник, кандидат технічних наук <u>Атестований за експертними спеціальностями:</u> <ul style="list-style-type: none">• дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав
Бутнік-Сіверський Олександр Борисович	Завідувач відділу, доктор економічних наук, професор <u>Атестований за експертною спеціальністю:</u> <ul style="list-style-type: none">• економічні дослідження, пов'язані з використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності
Васьковська Тетяна Анатоліївна	Науковий співробітник <u>Атестована за експертними спеціальностями:</u> <ul style="list-style-type: none">• дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав;• дослідження, пов'язані з охороною прав на: винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів
Дорошенко Олександр Федорович	Виконуючий обов'язки керівника Центру теорії та методології експертних досліджень <u>Атестований за експертними спеціальностями:</u> <ul style="list-style-type: none">• дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав;• дослідження, пов'язані з охороною прав на: винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, промислові зразки, сорти рослин і породи тварин, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів, топографію інтегральних мікросхем, конфіденційну інформацію;• економічні дослідження, пов'язані з вико-

ристанням прав на об'єкти інтелектуальної власності

**Дроб'язко
Володимир Степанович**

Завідувач відділу, кандидат філологічних наук
Атестований за експертними спеціальностями:

- дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав

**Кириченко
Ірина Анатоліївна**

Науковий співробітник
Атестована за експертними спеціальностями:

- дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав;
- дослідження, пов'язані з охороною прав на: винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, промислові зразки, сорти рослин і породи тварин, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів, топографію інтегральних мікросхем, конфіденційну інформацію;
- економічні дослідження, пов'язані з використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності

**Комзюк
Леонід Трохимович**

Провідний науковий співробітник, кандидат юридичних наук

Атестований за експертними спеціальностями:

- дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав;
- дослідження, пов'язані з охороною прав на: знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів, конфіденційну інформацію

**Крайнев
Петро Павлович**

Заступник директора інституту
Атестований за експертними спеціальностями:

- дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав;
- дослідження, пов'язані з охороною прав на: винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, промислові зразки, сорти рослин і породи тварин, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів, топогра-

ОФІЦІЙНО

фію інтегральних мікросхем, конфіденційну інформацію;

- економічні дослідження, пов'язані з використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності

**Кращенко
Валерій Петрович**

Учений секретар, кандидат технічних наук
Атестований за експертними спеціальностями:

- дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав;
- дослідження, пов'язані з охороною прав на: винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, промислові зразки, сорти рослин і породи тварин, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів, конфіденційну інформацію

**Крижна
Валентина Миколаївна**

Завідувач лабораторії, кандидат юридичних наук

Атестована за експертними спеціальностями:

- дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав;
- дослідження, пов'язані з охороною прав на: винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, промислові зразки, сорти рослин і породи тварин, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів, топографію інтегральних мікросхем, конфіденційну інформацію;
- економічні дослідження, пов'язані з використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності

**Лапшов
Юрій Костянтинович**

Провідний науковий співробітник, кандидат технічних наук

Атестований за експертною спеціальністю:

- економічні дослідження, пов'язані з використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності

**Петренко
Сергій Анатолійович**

Науковий співробітник

Атестований за експертними спеціальностями:

- дослідження об'єктів авторського пра-

ва і суміжних прав;

- дослідження, пов'язані з охороною прав на знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів

**Прахов
Борис Григорович**

Завідувач сектору, кандидат юридичних наук
Атестований за експертними спеціальностями:

- дослідження, пов'язані з охороною прав на: винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів, конфіденційну інформацію

**Святоцький
Олександр Дмитрович**

Директор інституту, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент АПрН України
Атестований за експертними спеціальностями:

- дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав;
- дослідження, пов'язані з охороною прав на: винаходи, корисні моделі, раціоналізаторські пропозиції, промислові зразки, сорти рослин і породи тварин, знаки для товарів і послуг, фірмові найменування, зазначення походження товарів, топографію інтегральних мікросхем, конфіденційну інформацію;
- економічні дослідження, пов'язані з використанням прав на об'єкти інтелектуальної власності

**Ступак
Сергій Костянтинович**

Науковий співробітник
Атестований за експертними спеціальностями:

- дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав

**Швець
Олександр Олександрович**

Провідний фахівець
Атестований за експертними спеціальностями:

- дослідження об'єктів авторського права і суміжних прав

Наукова рада журналу:

Святоцький О.Д. (голова наукової ради), Андрейцев В.І., Бутнік-Сіверський О.Б., Врублевський В.К., Кремень В.Г., Кузнецова Н.С., Лавринович О.В., Литвин В.М., Мироненко Н.М., Ніколаєнко С.М., Патон Б.Є., Підпригора О.А., Побірченко І.Г., Притика Д.М., Редько В.В., Семиноженко В.П., Семчик В.І., Сташис В.В., Стефанюк В.С., Табачник Д.В., Тацій В.Я., Шемшученко Ю.С., Ющенко В.А.

Редакційна колегія журналу:

Крайнев П.П. (головний редактор), Андрощук Г.О., Бачун О.В., Бендаловський А.А., Головченко Л.М., Грошевий Ю.М., Довгерт А.С., Дорошенко О.Ф., Дроб'язко В.С., Закалюк А.П., Захарченко Т.Г., Індукаєв В.К., Капіца Ю.М., Карабань В.Я., Клявлін В.В., Копиленко О.Л., Коссак В.М., Кращенко В.П. (заступник головного редактора), Кротюк В.Л., Крупко П.М., Крупчан О.Д., Кубів С.І., Лебідь Н.П., Лебідь С.А., Мельниченко О.І., Панов М.І., Пасенюк О.М., Підпалов Л.В., Полянничко А.О., Прахов Б.Г., Резун В.Ф., Родіонов М.К., Сегай М.Я., Сіренко В.Ф., Теплюк М.О., Федченко Л.Ю., Худолій Б.М.

Кузько Е.К. — відповідальний секретар

Засновник —

**Науково-дослідний інститут
інтелектуальної власності**

Свідоцтво про державну реєстрацію:
Серія КВ № 5664 від 05.12.01

До уваги авторів та читачів

Редакція приймає рукописи статей як на електронних носіях, набраних у програмах MS Office, так і видрукованими на папері.

Авторів просимо разом з матеріалами надсилати свою фотографію та інформацію щодо наукового ступеня, місця роботи, посади, поштової адреси і контактних телефонів.

Редакція залишає за собою право на редагування та скорочення рукописів. За достовірність інформації та статистичних даних, що містяться у рукописах, відповідальність несе автор.

Журнал приймає замовлення на розміщення реклами

Адреса редакції: 04119, м. Київ, вул. Сім'ї Хохлових, 15

Телефон: 455-63-79, тел/факс: 455-63-78

Листування: 01030, м. Київ-30, а/с — 223

www.ndiiv.org.ua

e-mail: icapital@i.com.ua

Комп'ютерна верстка — Т. Супрун

Коректор — А. Куниця

Дизайн — Е. Кузько

Здано до набору 12.10.02. Підписано до друку 18.11.02 Формат 70x108/16.

Папір офсетний. Офсетний друк.

Наклад 500 примірників. Зам. 2-1230

Надруковано з оригінал-макета у ДП "Експрес-поліграф"
04080, м. Київ, вул. Фрунзе, 47, корп. 2
